

به‌شی حهجج (الحج)

حهجج و عومره کردن له سهرکی پیوسته ؟

(عَلَى مَنْ تَجِبَ الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ ؟)

حهجج و عومره کردن پیوسته (واجب) ه^(٤٦٤) ،

(٤٦٤) (حج) پایه‌یه‌که له پایه‌کانی ئیسلام و فه‌زریکه له فه‌رزه‌کانی ، به ده‌قی فه‌رموده‌ی خوای گه‌وره له سورته‌ی (آل عمران: ٩٧، ٩٦) دا که ده‌فه‌رمی: ﴿ إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ، فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مِّمَّا قَامَ إِبْرَاهِيمَ وَمِنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا ، وَاللَّهُ عَلَى النَّاسِ حَجُّ الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ .. ﴾ واته: به پاستی به‌که م مائی که دانراوه بو ئاده‌میزاد - و ئاماده کراوه بو خواجه‌رستییان - نه‌وه‌یه که له مه‌ککه دایه ، پیرۆز کراوه ، وه ری‌نمووییه بو هه‌موو جیهان ، تییدایه چه‌ند به‌لگه و نیشانه‌ی پوون و ئاشکرا - له سهر گه‌وره‌یی و پایه به‌رزی نه‌و ماله له‌وانه - شوینی وه‌ستانه‌که‌ی (إِبْرَاهِيمَ) ، وه هه‌ر که‌سیک چوو بیته نه‌و شوینه نه‌وه هه‌میشه دل ئارام بووه ، بو خواجه - حه‌قی خواجه - به سهر خه‌لکیه‌وه حه‌جج کردنی نه‌و ماله له سهر که‌سیک توانای - ری کردن و گه‌یشتنی بی به‌لای - نه‌و ماله‌ی بیته ، وه هه‌ر که‌سیک برپوا نه‌هیتی نه‌وه خوای گه‌وره ده‌وله‌مهنده - و بی پیوسته - به هه‌موو جیهان .

هه‌روه‌ها خوای گه‌وره له سورته‌ی (البقره: ١٩٦) دا ده‌فه‌رمی: ﴿ وَأَتَمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ .. ﴾ واته: وه حه‌جج و عومره بو خوای گه‌وره به جی بینن به ته‌واوی . وه فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عُمَرَ) (خوایان لئ رازی بیته) برپوانه (پ ١٠٠) .

وه فه‌رموده‌که‌ی (أَبُو هُرَيْرَةَ) (خوای لئ رازی بیته) که‌وا فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ووتاری بو داین جا فه‌رموی: ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ فَحُجُّوا)) واته: نه‌ی خه‌لکینه ، به پاستی خوای گه‌وره حه‌ججی له سهر فه‌رز کردوون ، جا حه‌جج بکه‌ن . جا پیاویک ووتی: هه‌موو سالتیک نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ؟ نه‌ویش بی ده‌نگ بوو تا سی باره‌ی کرده‌وه ، پاشان پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموی: ((لَوْ قُلْتُ: نَعَمْ ، لَوْجَبْتُ وَلَمَّا اسْتَطَعْتُمْ)) واته: نه‌گه‌ر بلیم به‌لی نه‌وه پیوسته ده‌بیته و نایتوانن ، پاشان فه‌رموی: ((دَرُونِي مَا تَرَكْتُمْ ، فَإِنَّمَا هَلَكَ

مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ وَاحْتِلَافِهِمْ عَلَىٰ أُنْبِيَائِهِمْ ، فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ ، وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَدَعُوهُ)) واتە: وازم لى بىنن بەووە كە بۆم بە جى هيشتون ، چونكە ئەوێ بوە هۆى تيا چوونى ئەوانەى پيش ئيوە ، زۆر پرسىار كردن و جياوازى كردنىان بوو لە سەر پىغەمبەرانىان - چونكە زۆر پرسىار كردن توندپەرەوى دروست دەكات ، وەك گاوورەكان تووشى بوون ، وە جياوازى كردنىش شل پەرەوى و كەمتەرخەمى (إهمال) كردن دروست دەكات كە جوولەكەكان تووشى بوون - جا بۆیە ئەگەر فەرمانىكم پى كردن ئەوێ لى جى بەجى بكن چەند تواناتان هەبوو ، وە ئەگەر قەدەغەى شتىكم لى كردن ئەوێ وازى لى بهینن [رواه مسلم (۱۳۳۷/۹۷۵/۲) والنسائى (۱۱۰/۵)].

وہ فەرموودەكەى (الصَّبِيُّ بْنُ مَعْبُدٍ) كەوا فەرمووى : هاتم بۆ لای (عُمَرُ) (خوای لى رازى بىت) ووت: ((يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ، إِنِّي أَسَلْتُ ، وَإِنِّي وَجَدْتُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ مَكْتُوبَيْنِ عَلَيَّ ، فَأَهْلَلْتُ بِهِمَا ، فَقَالَ : هُدَيْتَ لِسُنَّةِ نَبِيِّكَ)) واتە: ئەى فەرماندەى باوەرداران ، من موسولمان بووم ، وە بىنیم حەجج و عومرەم لە سەر نوسراوە - فەرزه - جا ئىحرامم بە هەردوکیان بەست ، ئەویش فەرمووى: هیدایەت دراوى بۆ سوننەتى پىغەمبەرەكەت [رواه النسائى (۱۴۶/۵) وأبو داود (۱۷۹۸/رقم/۲) وابن ماجه (۲۹۷۰/۸۹۹/۲) وهو حديث صحيح ، برواه الإرواء (۹۸۳)].

وہ فەرموودەكەى (إِبْنُ عُمَرَ) (خوایان لى رازى بىت) كەوا پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) فەرمووى: ((الْعَازِي فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَالْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ ، وَفَدُّ اللَّهِ ، دَعَاهُمْ فَأَجَابُوهُ ، وَسَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ)) واتە: تىكۆشەر لە پىناوى خوای گەرە ، وە ئەوێ بۆ حەجج و عومرە دەپوات ، وە فدى خان ، بانگى كردن ئەوانىش وەلامى - بانگى خوا - یان داووتەو ، وە داوايان لى كرد ئەویش پى دان [رواه ابن ماجه (۲۸۹۳/۹۶۶/۲) وهو حديث حسن ، برواه السلسلة الصحيحة رقم (۱۸۲۰) وصحيح ابن ماجه (۲۳۳۹)].

وہ حەجج و عومرە كردن پاداشتىكى زۆر گەرە لای خوا هەیه ، (أَبُو هُرَيْرَةَ) (خوای لى رازى بىت) فەرمووى: پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) فەرمووى : ((الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا ، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ)) واتە: عومرە بۆ عومرە يەكى تر دەبىتە هۆى داپۆشینی تاوانەكانى نىوانیان ، وە حەجىك پاك كە تاوانى تىكەل نەبىت پاداشتى نىبە جگە لە بەهەشت [رواه البخارى (۱۷۷۳/۵۹۷/۳) ومسلم (۱۳۴۹/۹۸۳/۲) وغيرهما].

هەرودەها لە (أَبُو هُرَيْرَةَ) (خوای لى رازى بىت) فەرمووى : بىستم پىغەمبەرى خوا

(صلی الله علیه وسلم) فہرموی: ((مَنْ حَجَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ ، رَجَعَ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ)) واتہ: ہر کہ سبک حہج لہ بہر خوی گہورہ بکات ، جا قسہی خراپی تیدا نہ لیت و کاری خراپی تیدا نہ کات ، ئہوہ دہگہ پیتہوہ - لہ تاوانہ کانی پاک دہ بیتہوہ - وہک ئہو پوژہی کہ تیدا لہ دایک بوہ [رواہ البخاری (۱۵۲۱/۳۸۲/۲) و مسلم (۱۳۵۰/۹۸۲/۲) و غیرہما] .

لہ سہر ہہموو موسولمانیکی پی گہیشتووی ، ژیری^(۶۵) ، نازادی^(۶۶) ،

(۶۵) لہ بہر فہرموودہ کہی (علی) (خوی لی رازی بیت) ، پروانہ (پ ۱۰۱) .
 (۶۶) لہ سہر بہندہ (کویلہ) پیویست نییہ ، چونکہ ئہو سہرقالہ بہ خرمہت کردنی خاوندہ کہی ، وہ ئہگہر مندال و کویلہ حہج بکن ، حہجہ کہیان دروستہ ، بہ لام فہرزہ کہیان لہ سہر ناکہ ویت ، ئہگہر پیگہ یشتن و نازاد بوون دہ بیت حہجیکی تر بکن ، لہ بہر فہرموودہ کہی (ابن عباس) (خویان لی رازی بیت) کہوا پیغہ مہری خوا (صلی الله علیه وسلم) فہرموی: ((أَيُّمَا صَبِيٍّ حَجَّ ثُمَّ بَلَغَ فَعَلَيْهِ حَجَّةٌ أُخْرَى ، وَأَيُّمَا عَبْدٍ حَجَّ ثُمَّ عَتِقَ فَعَلَيْهِ حَجَّةٌ أُخْرَى)) واتہ: ہر مندالیک حہجی کرد پاشان پی گہیشت ، ئہوہ حہجیکی تری لہ سہرہ ، وہ ہر کویلہ یہ کیش حہجی کرد پاشان نازاد کرا ئہوہ حہجیکی تری لہ سہرہ [رواہ البیہقی (۱۵۶/۵) و مو حدیث صحیح ، پروانہ الإرواء (۹۸۶)] .

بہ توانا^(۶۷) ، یہ کسہر^(۶۸) ، وہ ئہگہر لہ جاریک زیاتر حہج یان عومرہی کرد ئہوہ بہ سوننہت بووی دہنوسریت^(۶۹) ،

(۶۷) لہ بہر فہرموودہی خوی گہورہ لہ سورہتی (آل عمران: ۹۷، ۹۶) دا ، پروانہ (پ ۶۴) .

پاشان توانا بہوہ دہ بیت تہندروستی تہواو بیت ، و پارہی رویشتن و ہاتنہوہی ہہ بیت بیجگہ لہ پیویستی خوی و مال و مندالی ، وہ دلنیایش بیت لہ ترسی ریگا .
 بو بہ ہرج گرتنی تہندروستی ، لہ بہر فہرموودہ کہی (ابن عباس) (خویان لی رازی بیت) کہوا ئافرہ تیک لہ (ختم) ووتی: ئہی پیغہ مہری خوا ، باو کم حہجی لہ سہر فہرز بوہ ، وہ خویشی پیاویکی پیر و گہورہ یہ ، توانای نییہ خوی بہ سہر ووشترہوہ بگریت ، ئایہ لہ جیی حہج بکہم ؟ فہرموی: ((فَحَجِّي عَنْهُ)) واتہ: لہ جیاتی حہج بکہ [رواہ البخاری (۱۸۵۵/۶۶/۴) و مسلم (۱۳۳۴/۹۷۳/۲) و غیرہما] .

وه بۆ به مهرج گرتنی پاره و پوولای پویشتن و هاتنه‌وه‌ی جگه له پیوستی خوی و مال و کەس و کاری ، له بهر فهرموده‌که‌ی (عَبْدُ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو) (خوایان لی رازی بیئت) که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموی: ((كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَقُوتُ)) واته: به‌سیتی تاوانباری بۆ که‌سیک ، که‌وا ژیانی که‌سانیک بفه‌وتیئت که‌ خواردن و به‌ خێوکردنیان له سه‌ر ئه‌وه [رواه أبوداود (۲/رقم/۱۶۹۲) وهو حدیث صحیح ، بروانه‌ الإرواء (۹۸۹)].

ئه‌مه بۆ پیاو به‌لام بۆ ئافره‌ت مه‌رجیکی تریشی هه‌یه ، ئه‌ویش ئه‌وه‌یه ده‌بیئت مه‌رده‌که‌ی له‌ گه‌لدا بیئت یان که‌سیک مه‌رحمه ، له‌ بهر فهرموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاس) (خوایان لی رازی بیئت) که‌ فهرموی: بیستم پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموی: ((لَا يَحْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ ، وَلَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ)) واته: با هه‌ج پیاویک ته‌نها نه‌بیته‌وه له‌ گه‌ل ئافره‌تیکدا مه‌گه‌ر ئافره‌ته‌که‌ مه‌رحمه‌یکی له‌ گه‌لدا بیئت ، وه با ئافره‌تیش سه‌فه‌ر نه‌کات مه‌گه‌ر له‌ گه‌ل که‌سیکی مه‌رحمه‌دا . جا پیاویک هه‌لسا ووتی : ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) خیزانه‌که‌م ده‌رچوه بۆ هه‌ج ، وه منیش خۆم نووسیوه له‌ غه‌زای ئه‌وه و ئه‌وه‌دا ، ئه‌ویش فهرموی: ((اِنْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ)) واته: برو ، له‌ گه‌ل خیزانه‌که‌تدا هه‌ج بکه [رواه البخاری (۶/۱۴۲/۳۰۰۶) ومسلم (۲/۹۷۸/۱۳۴۱) واللفظ له].

(۶۶۸) له‌ بهر فهرموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاس) (خوایان لی رازی بیئت) له‌ (فَضْل) هوه یان (فَضْل) له‌ (إِبْنُ عَبَّاس) هوه ، که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموی: ((مَنْ أَرَادَ الْحَجَّ فَلْيَتَّعَجَلْ ، فَإِنَّهُ قَدْ يَمْرُضُ الْمَرِيضُ ، وَتَضِلُّ الضَّالَّةُ ، وَتَعْرِضُ الْحَاجَةُ)) واته: هه‌ر که‌سیک ویستی هه‌ج بکات با خیرا بکات ، چونکه‌ جاری وایه نه‌خۆش ده‌که‌ویت ، وه شتی وون ده‌بیئت ، وه پیوستیه‌ک دیته‌ پێشه‌وه به‌رگری لی ده‌کات [رواه ابن ماجه (۲/۹۶۲/۲۸۸۲) وهو حدیث صحیح ، بروانه‌ صحیح ابن ماجه (۲۳۳۱)].

(۶۶۹) له‌ بهر فهرموده‌که‌ی (أَبُو هُرَيْرَةَ) ، بروانه‌ (پ ۶۶۴) .

وه پیوسته‌ جووری هه‌ج کردنه‌که‌ دیاری بکات ئایا به‌ ته‌نها هه‌ج ده‌کات (الإفراد)^(۴۷۰) ، یان هه‌ج و عومره‌ پیکه‌وه ده‌کات (القرآن)^(۴۷۱) ، یان له‌ پێشدا عومره‌ ده‌کات پاشان هه‌ج (التمتع)^(۴۷۲) ، وه ئه‌مه‌یشیان

باشترینیانه^(۴۷۳)، وه خه‌لکی هه‌ر ولاتیکی له‌و شوینه‌وه ئیحرام ده‌به‌ستن که بویان دیاری کراوه^(۴۷۴)،

(۴۷۰) ئه‌وه‌یه به‌ته‌ن‌ها نیه‌تی حه‌جج بیئیت ، وه نایبیت خۆی بکاته‌وه له‌ ئیحرام مه‌گه‌ر پاش ره‌جم کردنی شه‌یتانی گه‌وره‌(جَمْرَةُ الْعَقَبَةِ) ، له‌ به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (عائِشَةُ) (خوای لی رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: ((خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ ، فَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ ، وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ ، وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِالْحَجِّ ، وَأَهَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) بِالْحَجِّ ، فَأَمَّا مَنْ أَهَلَ بِالْحَجِّ أَوْ جَمَعَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لَمْ يَحِلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ)) واته: له‌ گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوادا (صلى الله عليه وسلم) ده‌رچوین سالی حه‌ججی مال ئاواپی ، جا لیمان هه‌بوو ئیحرامی به‌ عومره به‌ست ، وه لیثمان هه‌بوو ئیحرامی به‌ حه‌جج و عومره پیکه‌وه به‌ست ، وه لیثمان هه‌بوو ته‌ن‌ها ئیحرامی به‌ حه‌جج به‌ست ، وه پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) خۆی ئیحرامی ته‌ن‌ها به‌ حه‌جج به‌ست ، جا ئه‌وانه‌مان که ئیحرامی به‌ حه‌جج به‌ست بوو یان به‌ حه‌جج و عومره پیکه‌وه ، خۆیانیان نه‌کرده‌وه تا پۆژی سه‌رپرین [رواه البخاری (۳/رقم/۱۵۶۲) ومسلم (۲/۸۷۱/۱۲۱۱)].

(۴۷۱) ئه‌وه‌یه نیه‌تی حه‌جج و عومره پیکه‌وه ده‌هینیت ، پاشان ده‌چیته (مکه) وه و له‌ سه‌ر ئیحرامه‌که‌ی به‌رده‌وام ده‌بیئت تا له‌ کاره‌کانی حه‌جج ده‌بیته‌وه ، وه له‌ سه‌ریتتی یه‌ک سوورپخواردنه‌وه (طَوَاف) و یه‌ک کۆشش (سَعْي) بکات بۆ حه‌جج و عومره‌که‌یشی ، له‌ به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عُمَرَ) (خوایان لی رازی بیئت) که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فه‌رمووی: ((مَنْ أَحْرَمَ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ ، كَفَى لَهُمَا طَوَافٌ وَاحِدٌ ، وَلَمْ يَحِلَّ حَتَّى يَقْضِيَ حَجَّهُ وَيَحِلَّ مِنْهُمَا جَمِيعًا)) واته: هه‌ر که‌سیک ئیحرامی حه‌جج و عومره پیکه‌وه به‌ستیت ئه‌وه له‌ سه‌ریتتی یه‌ک سوورپخواردنه‌وه و یه‌ک کۆشش بۆ هه‌ردوکیان بکات ، وه ئیحرامه‌که‌ی ناکاته‌وه تا حه‌ججه‌که‌یشی جی به‌جی ده‌کات ، پاشان ئیحرامی هه‌ردوکیان پیکه‌وه ده‌کاته‌وه [رواه الترمذی (۳/۲۸۴/۹۴۸) و ابن ماجه (۲/۹۹۰/۲۹۷۵) وه وحیث صحیح ، بیوانه صحیح ابن ماجه (۲۴۰۹)].

(۴۷۲) ئه‌وه‌یه له‌ یه‌کیک له‌ مانگه‌کانی حه‌ججدا ئیحرام بۆ عومره ده‌به‌ستیت ، وه له‌ پیشدا ده‌چیته (مکه) وه و عومره‌که‌ی ئه‌نجام ده‌دات ، پاشان خۆی له‌ ئیحرام ده‌کاته‌وه و هه‌موو شتیکی بۆ حه‌لال ده‌بیئت ، تا له‌ گه‌ل خه‌لکیدا له‌ پۆژی (التَّرويه) دا ئیحرام بۆ حه‌جج

دهبه‌سینه‌وه ، وه ئه‌مه‌یان سه‌ربرینی له سه‌ر پیویست ده‌بیته ، وه‌ك له شوینی خۆیدا باسی ده‌که‌ین .

(٤٧٣) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ) (خوایان لێ رازی بیته) که‌وا فه‌رمووی: له گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوادا (صلى الله عليه وسلم) ئیحرامی حه‌جمان به‌ست ، جا کاتیک که‌ گه‌یشینه (مکه) فه‌رمانی پی کردین خۆمان له ئیحرامی حه‌جج بکه‌ینه‌وه و بیکه‌ینه عومره ، جا ئه‌مه لامان گه‌وره بوو و دلمان پی ته‌نگ بوو ، جا ئه‌مه گه‌یشته پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) ، ئیتر نه‌مانزانی ئایا شتیکی له ئاسمانه‌وه پی گه‌یشته ، یان له لایه‌ن خه‌لکه‌یه‌وه بوو ، جا فه‌رمووی: ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَحِلُّوا ، فَلَوْلَا الْهَدْيُ الَّذِي مَعِيَ ، فَعَلْتُمْ كَمَا فَعَلْتُمْ)) واته: ئه‌ی خه‌لکه‌ینه خۆتان بکه‌نه‌وه ، ئه‌گه‌ر ئه‌م قوربانیا نه‌م پی نه‌بوایه ، ئه‌وه منیش وه‌کو ئیوه‌م ده‌کرد . (جَابِرُ) فه‌رمووی: جا خۆمان کرده‌وه تا له گه‌ل ئافره‌تا (جماع) مان کرد ، وه ئه‌وه‌مان کرد که‌ سه‌یکی حه‌لال ده‌یکات ، تا پوژی (التَّروِيه) هات و (مکه) مان خسته پشتمان و ئیحرامی حه‌جمان به‌ست [رواه البخاری (١٥٦٨/٤٢٢/٣) و مسلم (١٢١٦/٨٨٤/٢)].

(٤٧٤) حه‌جج (مِيقَات) ی کاتی هه‌یه و (مِيقَات) ی شوینی هه‌یه ، واته: ده‌بیته ئیحرام به‌ستنه‌که‌ی له و کاته دیاری کراوانه‌دا بیته ، وه له‌و شوینه دیاری کراوه‌نه‌یشه‌وه بیه‌ستریته .

.....

له باره‌ی ئه‌و کاته دیاری کراوانه‌وه خوای گه‌وره له سوره‌تی (البقرة: ١٨٩) دا ده‌فه‌رمی: ﴿ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ ﴾ واته: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ، خه‌لکی پرسیارت لێ ده‌که‌ن له باره‌ی مانگی یه‌ك شه‌وه‌كانه‌وه تۆیش بلی: ئه‌وانه بو دیاری کردنی کاتن بو - پیک خستنی کاروباری - خه‌لکی وه‌ججه .
وه هه‌روه‌ها له سوره‌تی (البقرة: ١٩٧) دا ده‌فه‌رمی: ﴿ الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ ﴾ واته: حه‌جج له چه‌ن مانگیکی دیاری کراوا دایه ، (إِبْنُ عَمْرٍ) (خوایان لێ رازی بیته) ده‌فه‌رمی: **مانگه‌کانی حه‌جج کردن (سؤال) و (دوالقعدة) و ده‌ (١٠) پوژیش له (دوالحجة) یه .**
وه (إِبْنُ عَبَّاسٍ) یش (خوایان لێ رازی بیته) ده‌فه‌رمی: له سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ر دا وایه ئیحرام بو حه‌جج نه‌به‌ستریته ته‌نها له مانگه‌کانی حه‌ججدا نه‌بیته [وه‌ما اثران صحیحا الإسناد رواهما البخاری (٣١٩/٣) تعلیقا، بروانه (مختصر البخاری ٣١١ / ل: ٣٧٢)].

وه له باره‌ی شوینه دیاری کراوه کانیشه‌وه (إِنَّ عَبَّاسَ) (خوایان لى رازی بیئت) ده‌فهرمى: پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) (ذُو الْحُلَيْفَةِ) دیاری کردوه بۆ خه‌لكى (مَدِينَةَ) ، وه (الجَحْفَةَ) دیاری کرد بۆ خه‌لكى (شَام) ، وه (قَرْنُ الْمَنَازِلِ) یش بۆ خه‌لكى (نَجْد) ، وه (يَلْمَلَمُ) یش بۆ خه‌لكى (يَمَن) وه فه‌رموى: ((فَهِنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ ، فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ فَمِنْ أَهْلِهِ ، وَكَذَا فَكَذَلِكَ ، حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ يَهْلُونَ مِنْهَا)) واته: ئەمانه بۆ ئەوان و ئەوه‌یشی به سه‌ر ئەواندا دیت له خه‌لكى شوینه‌کانی تر ، له‌وانه‌ی ویستی حه‌جج و عومره‌یان هه‌یه ، وه ئەوه‌یشی له‌و شوینانه‌ن زیك تره له (مَكَّة) وه ئەوه له مالى خۆیه‌وه - ئیحرام ده‌به‌ستیت - هه‌تا خه‌لكى (مَكَّة) له (مَكَّة) وه [رواه البخاری (۳/۲۸۴/۱۵۲۴) ومسلم (۲/۸۳۸/۱۱۸۱) وهذا لفظه وغيرهما].

و (عَائِشَةَ) (خوای لى رازی بیئت) فه‌رموى: ((أَنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وسلم) وَقَّتَ لِأَهْلِ الْعِرَاقِ ذَاتَ عِرْقٍ)) واته: پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) (ذَاتُ الْعِرْقِ) یش بۆ خه‌لكى (عِرَاقِ) دیاری کردوه [رواه ابو داود (۲/رقم/۱۷۴۰) هكذا مختصرا والنسائي (۵/۱۲۵) مطولا وهو حديث صحيح ، برواه الإرواء (۹۹۸)].

(ذُو الْحُلَيْفَةِ) دئییه‌که (۴۵۰) کم له مه‌که‌وه دوره ، وه ئەمه‌یان دورترین شوینی ئیحرام به‌ستنه .

وه (الجَحْفَةَ) دئییه‌که (۱۸۷) کم له (مَكَّة) وه دوره ، ئیستا رۆخواوه بۆیه خه‌لكى ئەمرۆ له (رَابِع) وه ئیحرام ده‌به‌ستن که (۲۰۴) کم که له (مَكَّة) وه دوره .
 وه (قَرْنُ الْمَنَازِلِ) وه پییشی ده‌وتریت (قَرْنُ التُّعَالِبِ) (۹۴) کم له (مَكَّة) وه دوره .
 وه (يَلْمَلَمُ) (۵۴) کم له (مَكَّة) وه دوره .
 وه (ذَاتُ الْعِرْقِ) شوینی‌که له نیوان (نَجْد) و (تُهَامَةَ) دایه که (۹۴) کم له (مَكَّة) وه دوره .

جا هه‌ر که سیک ویستی حه‌جج کردنی هه‌بوو نابیت له‌و شوینانه‌ن تیپه‌ر بکات تا ئیحرام ده‌به‌ستیت ، وه باشیش نییه (مَكْرُوه) له پییش ئەو شوینانه‌ن ئیحرام به‌ستن ، وه هه‌ر چی فه‌رمووده هه‌یه له‌و باره‌وه که هانی ئەوه ده‌دات که‌وا له پییش ئەو شوینانه‌ن ئیحرام به‌سترت هیچی (صَحِيح) نییه بروانه [سلسلة الأحاديث الضعيفة (۲۱۰/۲۱۲)].

وه ئیمامی (مَالِك) کاتیک پیاویک پرسیاری لى کرد که‌وا ئیحرام پییش (ذُو الْحُلَيْفَةِ) به‌سیت پیى فه‌رموو: وا مه‌که ، چونکه من لیت ده‌ترسم که‌وا تووشی (فِتْنَةَ) بییت ،

ئویش ووتی: ئەمە چی (فِتْنَه)یەکی تێدایە ، گشتی چەند میلیکە من زیادە دەکەم ؟
 فەرمووی: جا چی (فِتْنَه)یەک لەو گەورە ترە کە وا بزانی تۆ پیش پیغەمبەری خوا
 کەوتیوت لە چاکە بە کدا کە ئەو نەیکردبیت ؟ من بیستم خۆی گەورە دەفەرمی: ﴿ فَلَیْحَذَرِ
 الَّذِینَ یُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِیْبَهُمُ فِتْنَةٌ أَوْ یُصِیْبَهُمُ عَذَابٌ أَلِیمٌ ﴾ (النور: ۶۳) .

و ئەوانە ی کە لەو نزیکتەن ئەو لە شوینی خویانەو ، ئیحرام دەبەستن وە
 خەلکی (مکە) لە (مکە) وە ئیحرام دەبەستن (۴۷۵) .

ئەووی حەرام دەبیت لە سەر

کە سیک ئیحرام بیهستیت

(مَا یَحْرُمُ عَلَی الْمُحْرَمِ)

لە بەر کردنی کراس وکەوا و جویبە و لە سەر کردنی میزەر و لە پی
 کردنی دەری و شەروال و خوف و گۆرەوی - مەگەر کە سیک پشته مال (إِزَار)
 و نەعل و پیلاوی نەبیت - ئەمە بو پیاو (۴۷۶) ،

(۴۷۵) لە بەر فەرموودە کە ی پێشووی (إِبْنُ عَبَّاس) (خوایان لی رازی بیست) ،

بروانە (پ ۴۷۴) .

(۴۷۶) لە بەر فەرموودە کە ی (إِبْنُ عَمْرٍ) (خوایان لی رازی بیست) کەوا پیاویک ووتی: ئە ی
 پیغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) کە سیک ئیحرامی بەستبیت چی جل و بەرگیک لە بەر
 بکات ؟ پیغەمبەری خوایش (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی: ((لَأَ یَلْبَسُ الْقُمِصَ وَلَا
 الْعَمَائِمَ وَلَا السَّرَاوِیلاتِ وَلَا الْبِرَانِسَ وَلَا الْخَفَافَ ، إِلَّا أَحَدًا لَا یَجِدُ نَعْلَینِ فَلِیَلْبَسَ
 خُفَّینِ وَلِیَقْطَعَهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْکَعْبَینِ ، وَلَا تَلْبِسُوا مِنَ الثَّیَابِ شَیْئًا مَسَّهُ زَعْفَرَانٌ أَوْ
 وَرْسٌ)) واتە: هیچ جۆرە کراسیک لە بەر نەکات وە هیچ جۆرە میزەر یکیش لە سەر نەکات
 وە هیچ جۆرە دەری و شەروالیکیش لە پی نەکات وە هیچ جۆرە کەوا و جویبە کیش لە بەر
 نەکات وە هیچ جۆرە خوف و گۆرە وە یە کیش لە پی نەکات ، مەگەر کە سیک نەعلی دەست
 نەکە ویت ئەو بە خوف لە پی بکات و لە ژیر هەردوو قاپەرە قەیه وە بیپریتە وە ، وە هیچ

جل و به‌رگیکیش له به‌ر مه‌که‌ن زه‌عفران و (وَرَس)ی لّی درابیت [رواه البخاری ۱۰۳/۴۰۱/۳] و مسلم (۱۱۷۷/۸۳۴/۲).

وه فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاس) (خوایان لّی رازی بیّت) که‌وا فه‌رمووی: بیستم پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) ووتاری ده‌دا له عه‌ره‌فاتدا و ده‌یفه‌رموو: ((مَنْ لَمْ يَجِدِ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ ، وَمَنْ لَمْ يَجِدْ إِزَارًا فَلْيَلْبَسْ سَرَاوِيلَ الْمُحْرِمِ)) واته: هه‌ر که‌سیک نه‌علی نه‌بوو با خوف له پی بکات ، وه هه‌رکه‌سیکیش ده‌ست مال (إِزَار)ی نه‌بوو با شه‌روال له پی بکات بۆ که‌سیک ئیحرامی به‌ستبیت [رواه البخاری ۱۸۴۱/۵۷/۴] و مسلم (۱۱۷۸/۸۳۵/۲) و غیره.

(إِزَار) : ده‌ستمالیکه له جیاتی شه‌روال له ناوکه‌وه تا ئه‌ژنۆ داده‌پۆشیت .
(الْوَرَس): گیایه‌کی زه‌رده ، بۆنیکى خوشی هه‌یه ، بۆیاخی پی ده‌کریت .

وه بۆ ئافه‌ره‌تیش دروست نییه هه‌ر دوو ده‌ست و پومته‌ی داپۆشیت^(۴۷۷) ، وه هه‌روه‌ها بۆیان دروست نییه بۆنی خوش له خوایان بدن یان جل و به‌رگیک له به‌ر بکه‌ن بۆنی خوشی پیوه کرا بیّت^(۴۷۸) .

وه بۆ پیاو و ئافه‌رت لابرده‌نی تووکی لاشه دروست نییه ، ئیتر به تاشینی بیّت یان هه‌لکه‌ندنه‌ی ، مه‌گه‌ر زۆر پیویست بیّت^(۴۷۹) ،

(۴۷۷) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عُمَرَ) (خوایان لّی رازی بیّت) که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فه‌رمووی: ((.. وَلَا تَنْتَقِبِ الْمَرْأَةُ الْمُحْرِمَةَ ، وَلَا تَلْبَسِ الْقَفَازِينَ)) واته: نابیت ئافه‌ره‌تیک ئیحرامی به‌ستبیت پومته‌ی داپۆشیت و په‌چه (نقاب) بکات و ده‌ست کیشیش بکاته هه‌ر دوو ده‌ستی [رواه البخاری ۱۸۳۸/۵۲/۴] و غیره .

به‌لام ئه‌گه‌ر پیاو دای به لایدا ده‌توانیت پومته‌ی داپۆشیت ، له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (فَاطِمَةُ بِنْتُ الْمُنْذِرِ) (خوای لّی رازی بیّت) که‌وا فه‌رمووی: ئیمه پومته‌مان داده‌پۆشی و ئیحرامیشمان به‌ستوبوو ، وه له گه‌ل (إِسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ) یشدا بووین [رواه مالك ۷۲۴/۲۲۴] و الحاکم (۴۵۴/۱) وهو أثر صحیح ، بروانه الإرواء (۱۰۲۳).

(۴۷۸) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی پیشووی (إِبْنُ عُمَرَ) ، بروانه (پ ۴۷۶) .

وه فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاس) یش (خوایان لّی رازی بیّت) ، بروانه (پ ۲۸۰) .

(٤٧٩) له بهر فەرمووده‌ی خوای گه‌وره له سورته‌ی (البقرة: ١٩٦) دا که ده‌فهرمی: ﴿وَلَا تَحْلِفُوا رُؤُوسِكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ﴾ واته: وه سه‌ریشتان مه‌تاشن تا قوربانیه‌کانتان ده‌گاته شوینی خوئی - سه‌ر ده‌بریت - .

وه دروسته بو که سیک نازاری هه‌بیت لای بدات ، به‌لام (فدییه) ی ده‌که‌ویته سه‌ر ، وه ک خوای گه‌وره هه‌ر له‌و نایه‌ته‌ی پیشووی (البقرة: ١٩٦) دا ده‌فهرمی: ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ آذَىٰ مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ﴾ واته: جا نه‌گه‌ر یه‌کیک له ئیوه نه‌خۆش بوو یان نازاریک له سه‌ریدا بوو ، ئه‌وه (فدییه) بدات له پۆژوو گرتن بیت یان به‌خشین یان سه‌ربرین .

وه له بهر فەرمووده‌که‌ی (كَعْبُ بْنُ عَجْرَةَ) (خوای لای رازی بیت) که‌وا له (حُدیبییه) دا پیش ئه‌وه‌ی بجیته (مکه) وه ، پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) تیپه‌ر بوو به لایدا ، ئه‌میش له ئیحرامدا بوو ، خه‌ریک بوو ئاگری ده‌دایه ژیر قازان ، وه سپی (ئه‌سپی) به روومه‌تیدا ده‌هاته خواره‌وه ، جا ئه‌ویش فەرمووی: ((أَيُّدِيكَ هَوَامُكَ هَذِهِ ؟)) واته: ئایا ئه‌و سپیانه‌ی سه‌رت ئازارت ده‌ده‌ن ؟ ووتی: به‌ئێ ، فەرمووی: ((فَاحْلِقْ رَأْسَكَ ، وَأَطْعِمْ فَرَقًا بَيْنَ سِنَّةِ مَسَاكِينٍ - وَالْفَرَقُ ثَلَاثَةُ أَصْعَ - أَوْ صُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ، أَوْ أَنْسُكْ نَسِيكَةً)) واته: ده سه‌رت بتاشه و (فَرَقٌ) یك خواردن دابه‌ش بکه به سه‌ر شه‌ش که‌م ده‌ستدا ، یان سئی پۆژ پۆژوو بگره ، یان ئازده‌لیک سه‌ر بگره [رواه البخاری (١٢٠٤/١٢٠٤) و مسلم (١٢٠١/٨٦١/٢) واللفظ له وغیرهما].

(فَرَقٌ) : سئی (صاع) ه ، وه هه‌ر (صاع) یکیش (٢١٧٥) غرامه .

وئینۆک کردن^(٤٨٠) ، وجیماع کردن^(٤٨١) ، و کوشتنی نیچیری ده‌شتی هه‌روه‌ها ئاماره بو کردن و یارمه‌تی دان بو کوشتنی^(٤٨٢) ، وه خواردن له نیچریک له بهر ئه‌و راو کرا بیت یان به ئاماره کردنی و یارمه‌تی‌دانی ئه‌و راو کرا بیت^(٤٨٣) ،

(٤٨٠) (إِبْنُ الْمُنْذِرِ) ده‌فهرمی: زانایان یه‌کرا (مُجْمَع) ن له سه‌ر حه‌رام بوونی نینۆک گرتن بو که سیک له ئیحرام دابیت ، [ابوانه (الإجماع) لابن المنذر (٥٧)].

(٤٨١) له بهر فەرمووده‌ی خوای گه‌وره له سورته‌ی (البقرة: ١٩٧) دا که ده‌فهرمی: ﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ ، فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾ واته: حجج کردن چه‌ند مانگیکی زانراو و دیاری کراوه ، جا هه‌ر که سیک بریاری

حهجج کردنی دا - و ئیحرامی به‌ست - ئه‌وه نابییٔ جیماع و ده‌ست بازی بکات ، وه نابییٔ کردار و گوفتاری خراپ بکات ، وه نابییٔ به‌ریه‌ره‌کانی و ده‌مه‌قاله‌یش بکات له حه‌ججدا .
(٤٨٢) له به‌ر فه‌رموده‌ی خوای گه‌وره که له سوره‌تی (المائدة: ٩٦) دا ده‌فه‌رمی:
﴿ وَحُرْمٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرْمًا ﴾ واته: وه حه‌رام کراوه له سه‌رتان پراو کردنی نیچیری ده‌شتی تا به‌رده‌وام له ئیحرام کردندا .

وه له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (P) کاتیک که پرسیاریان لی کرد له باری ئه‌و جاشکه - کیویه - وه که (أَبُو قَتَادَةَ) پراوی کردبوو که خوی له ئیحرامدا نه‌بوو ، به‌لام ئه‌وان له ئیحرامدا بوون: جا فه‌رموی: ((أَمِنْكُمْ أَحَدٌ أَمْرُهُ أَنْ يَحْمَلَ عَلَيْهَا ، أَوْ أَشَارَ إِلَيْهَا ؟)) واته: ئایا که‌ستان فه‌رمانتان پی کرد که‌وا پراوی بکات ، یان ئاماژه‌تان بوئی کرد ؟ ووتیان: نه ، فه‌رموی: ((فَكُلُوا)) واته: ده بیخون [رواه البخاری (١٨٢٤/٢٨/٥) و مسلم (١١٩٦/٨٥٣/٢) و غیرهما].

(٤٨٣) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (أَبُو قَتَادَةَ) پیئشو ، پروانه (پ ٤٨٢) .
وه فه‌رموده‌که‌ی (الصَّعْبُ بْنُ جَنَادَةَ اللَّيْثِي) (خوای لی رازی بیٔ) که‌وا گوی درزیکی کیوی پیئشکه‌ش کرد به پیغه‌مبه‌ری خوا (P) کاتیک له (الأبواء) دا بوو - یان له (ودان) - جا پیغه‌مبه‌ری خوا (P) لی وهرنه‌گرت ، جا کاتیک بینی ده‌م وچاوی تیک چوو ، فه‌رموی: ((إِنَّا لَمْ نَرُدَّهُ إِلَّا أَنَا حُرْمٌ)) واته: ئیمه نه‌مانگێرایه‌وه بؤ ته‌نها له به‌ر ئه‌وه‌ی نه‌بی که‌وا من له ئیحرام دام [رواه البخاری (١٨٢٥/٣١/٤) و مسلم (١١٩٣/٨٥٠/٢)].
(الإبواء) و (ودان): دوو جیگان له نیوان (مکه) و (مدینه) دایه .

وکردار و گوفتاری خراپ و به‌ریه‌ره‌کانی و ده‌مه‌قاله‌ کردن^(٤٨٤) ، وه ژن ماره‌برین نه‌ بو خوی و نه‌ بو که‌سی تریش ، وه نه‌داوایشی بکات^(٤٨٥) ، وه ئه‌گه‌ر که‌سیک له ئیحرامدا بوو و نیچیریکی کوشت ئه‌وه ده‌بیٔ له تو له‌ی ئه‌و کاره‌ی دا ئاژه‌لیکی وه‌کو خوی سه‌ر بریٔ ، که‌وا دوو پیاوی دادپه‌روه‌ر بریاری له سه‌ر بده‌ن^(٤٨٦) .

(٤٨٤) له به‌ر فه‌رموده‌ی خوای گه‌وره ، پروانه (پ ٤٨١) .
(٤٨٥) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (عُثْمَانُ بْنُ عَفَانَ) (خوای لی رازی بیٔ) که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (P) فه‌رموی: ((لَا يَنْكِحُ الْمُحْرِمُ وَلَا يُنْكَحُ وَلَا يَحْطُبُ)) واته: که‌سیک له ئیحرامدا بیٔ ، نابییٔ ژن ماره‌ بریٔ نه‌ بو خوی ، وه نه‌ بو که‌سی تریش ، وه نابییٔ داوایشی بکات [رواه مسلم (١٤٠٩/١٠٣٠/٢)].

وه فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوایان لى رازى بیټ) که ده‌فه‌رمی: ((أَنْ النَّبِيَّ (P) تَزُوجَ مَيْمُونَةَ وَهُوَ مُحْرِمٌ)) واته: پیغه‌مبه‌ری خوا (P) له ئیحرامدا بوو وماره‌ی (مَيْمُونَةَ) یشی بری [رواه البخاری (۱۸۳۷/۵۱/۴) ومسلم (۱۰۳۲/۲/۱۰۴۱۰)].

ئه‌م فه‌رموده‌یه دژى فه‌رموده‌که‌ی (مَيْمُونَةَ بِنْتُ حَارِثِ) ه (خوای لى رازى بیټ) که‌وا فه‌رموی: ((أَنْ رَسُولَ اللَّهِ (P) تَزُوجَهَا وَهُوَ حَلَالٌ)) واته: پیغه‌مبه‌ری خوا (P) له ئیحرامدا نه‌بوو کاتیک ماره‌ی بری [رواه مسلم (۱۴۱۱/۱۰۳۲/۲)].

جا بی گومان فه‌رموده‌که‌ی (مَيْمُونَةَ) پیش فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاسٍ) ده‌خریت ، (خوایان لى رازى بیټ) ، چونکه (مَيْمُونَةَ) خوئى خاوه‌ن به‌سه‌ره‌اته‌که‌یه ، وه فه‌رموده‌که‌ی ئیمامی (عُمَانِ) یش که باسما‌ن کرد ئه‌وه به هیژ ده‌کات .

(۴۸۶) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی خوای گه‌وره له سوره‌تی (المائدة: ۹۵) دا ده‌فه‌رمی: ﴿ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ ، يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ ، هَدِيًّا بَالِغِ الْكَعْبَةِ ، أَوْ كَفَّارَةً طَعَامٍ مَسَاكِينَ ، أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا ، لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهِ ، عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ ، وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُ ، وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴾ واته: وه هر که‌سیکتان نه‌گه‌ر به قه‌سته‌وه نیچیریک بکوژیت ، ئه‌وه ده‌بیټ ئاژه‌لی له وینه‌ی خوئى له جیاتیدا بدات ، که دوو که‌سی دادپه‌روه‌ر بریاری له سه‌ر بدن ، قوربانیه‌ک بگاته (مکه) - له‌ویدا سه‌ری ببریټ - یان - به ئه‌ندازه‌ی ئه‌و نیچیره - خواردن به هه‌ژار و که‌م ده‌ستان بدات یان به ئه‌ندازه‌ی ئه‌وه به پوژوو بیټ تا سزای ئه‌و کاره‌ی بچیژیت ، خوای گه‌وره له‌وه‌ی پیشو و خوئش بوو ، وه هر که‌سیک دوو باره‌ی بکاته‌وه ، ئه‌وه خوای گه‌وره توئه‌ی لى ده‌سینیته‌وه ، وه خوایش به ده‌سه‌لات و توئه‌ی سینه .

وه ئه‌گه‌ر که‌سیک له حه‌ججا جیماعی کرد پیش ره‌جم کردنی شه‌یتانی گه‌وره (جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ) ، ئه‌وه حه‌ججه‌که‌ی به‌تال ده‌بیټ ، وه سالی داهاتوو ده‌بیټ بگه‌رپه‌ته‌وه بو حه‌جج و قوربانى (هدی) یه‌کیش بکات ، به‌لام ئه‌گه‌ر پاش ره‌جمی شه‌یتانی گه‌وره و پیش سوورخواره‌دنه‌وه (طَوَافُ) ی (الإِفَاضَةَ) جماعی کرد ، ئه‌وه به‌تال نابیته‌وه ، به‌لام ده‌بیټ ووشتریک بکاته قوربانى (هدی) (۴۸۷).

(۴۸۷) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ) له باوکیه‌وه: که‌وا پیاویک هاته لای (عَبْدُ اللَّهِ بْنِ عَمْرُو) وپرسیاری لى کرد له باره‌ی که‌سیکه‌وه که له ئیحرامدا بیټ و(جماع) ی له گه‌ل خیزانه‌که‌یدا کرد بیټ ، جا ئاماژه‌ی بو (عَبْدُ اللَّهِ بْنِ عَمْرُو) کرد ، فه‌رموی: برؤ بو لای

ئەو پرسیاری ئی بکه ، (شُعَيْب) ووتی: جا پیاوکه ئەوی نه‌ناسی ، بۆیه منیش له گه‌لیدا پۆیشتم ، جا پرسیاری له (إِبْنُ عُمَرَ) کرد (خوایان ئی رازی بیّت) ، ئەویش فه‌رموی: هه‌ججه‌کەت به‌تال بوه‌ته‌وه ، پیاوکه ووتی: جا چی بکه‌م ؟ فه‌رموی: له گه‌ل خه‌لکیدا ده‌ریچۆ ، ئەو‌ی ئەوان کردیان بیکه ، جا ئەگه‌ر پێیدا گه‌یشتی سالی داها‌توو هه‌جج بکه وقوربان(هَدْي)ی سه‌ر بپه‌ ، جا گه‌رایه‌وه بۆ لای (عَبْدُ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو) ، ومنیش له گه‌لیدا بووم ، وه‌لامه‌گه‌ی ئەوی بۆ باس کرد ، جا پێی فه‌رموو: بپۆ بۆ لای (إِبْنُ عَبَّاس) پرسیاری ئی بکه ، (شُعَيْب) ووتی: منیش له گه‌لیدا پۆیشتم بۆ لای (إِبْنُ عَبَّاس) ، جا پرسیاری ئی کرد ، ئەویش ئەو‌ی پێی فه‌رموو که (عَبْدُ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ) پێی فه‌رموو: جا گه‌رایه‌وه بۆ لای (عَبْدُ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو) (خوایان ئی رازی بیّت) و منیش له گه‌لیدا بووم ، وه‌لامه‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاس)یشی بۆ باس کرد ، پاشان ووتی : ئەی تو چی ده‌لیی ؟ ئەویش فه‌رموی: منیش ئەوه ده‌لیم که ئەوان ووتیان [رواه البيهقي (١٦٧/٥) وهو حديث صحيح ، برواه الإرواء (٢٣٤/٤)].

وه له (إِبْنُ عَبَّاس) هوه ده‌یگێرنه‌وه که‌وا پرسیاریان ئی کرد: له باره‌ی پیاویکه‌وه که له ئی‌حرامدا بووه و جیماعی له گه‌ل خیزانه‌که‌ی خۆیدا کردوو ، کاتی که له (مَنَى) دا بوو پێش ئەو‌ی (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) بکات ، جا (إِبْنُ عَبَّاس) (خوایان ئی رازی بیّت) فه‌رمانی پێی کرد که‌وا وشتریک سه‌ر بپێت [رواه البيهقي (١٧١/٥) وهو حديث صحيح ، برواه الإرواء (١٠٤٤)].

وه ئەگه‌ر که‌سی که وشتریان شه‌کی ده‌ست نه‌که‌وت ، ئەوه له سه‌رئیتی سێ پۆژ پۆژوو له هه‌ججدا بگه‌ریت و هه‌وتیش ئەگه‌ر گه‌رایه‌وه مالی خۆی ، له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی خۆی گه‌وره له سه‌ره‌ته‌ی (البقره: ١٩٦) دا که هه‌وا ده‌فه‌رمی: ﴿فَمَنْ تَمَعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ...﴾ واته: جا ئەگه‌ر که‌سی که به‌ کۆتایی پێی هاتنی عومره‌که‌یدا (تَمَعَ) بکات تا کاتی هه‌جج ، ئەوه چه‌ندیک پێی هه‌لده‌سورپێت قوربانیه‌ک بکات ، جا ئەگه‌ر به‌کێک ده‌ستی نه‌که‌وت ، ئەوه با سێ پۆژ پۆژوو له هه‌ججدا بگه‌ریت و هه‌وت پۆژیش ئەگه‌ر گه‌رانه‌وه ماله‌وه ، ...

وه ده‌توانیت سێ پۆژه‌که‌ی دوا‌ی جه‌ژن (أَيَّامُ التَّشْرِيقِ) یش بگه‌ریت ، له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عُمَرَ وَعَائِشَةُ) (خوایان ئی رازی بیّت) که‌وا فه‌رمویانه: ((لَمْ يُرَخَّصْ فِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ أَنْ يُصِمَّنَ إِلَّا لِمَنْ لَمْ يَجِدِ الْهَدْيَ)) واته: پوخسه‌ت نه‌دراوه له پۆژانی

(تَشْرِيقُ) دا رُوژوو بگِیرِیت ، مه‌گه‌ر بۆ که سَیْک قوربانی ده‌ست نه‌که‌وِیت [رواه البخاری (١٩٩٧/٢٤٢/٤)].

تیبینی:

پیاو و ئافره‌ت له مه‌سه‌له‌ی جی‌م‌اع‌دا یه‌ک‌سانن ، که واته ئافره‌ت‌یش ئه‌و (حُکْم)‌انه‌ی پیشووی به‌ سه‌ر پی‌ویست (وَاجِب) ده‌بی‌ت ، مه‌گه‌ر پیاوه‌که‌ی زۆری لێ کرد‌بی‌ت ، ئه‌وه له‌و حاله‌ته‌دا قوربانی له سه‌ر نییه و حه‌ججه‌که‌یشی ته‌واوه .

(سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ) فه‌رمووی: پیاویک هاته لای (إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوایان لێ رازی بی‌ت) ووتی: (جَمَاع) م کرد له گه‌ل خیزانه‌که‌مدا پیش ئه‌وه‌ی زیاره‌ت بکه‌م ، ئه‌ویش فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر یارمه‌تی نه‌دا‌بی‌ت ئه‌وه ته‌نها تۆ وشتریکی جوانی چاکت له سه‌ره [رواه البيهقي (١٦٨/٥)].

ئه‌وانه‌ی له هه‌ردوو هه‌ره‌مدا (مَكَّة) و (مَدِينَة) ^(٤٨٨) حه‌رام کراوه (مَحْظُورَاتُ الْحَرَمَيْنِ)

هه‌رامه نیچیر (پاو) کردنی ئازهل و با‌ئنده‌ی هه‌ره‌م و پاوانانی و یارمه‌تی‌دان له سه‌ر پاو کردنی ، وه‌ برینی پوه‌ک و دپکی مه‌گه‌ر زۆر پی‌ویست بی‌ت ، وه‌ هه‌لگرتنی چه‌ک بۆ جه‌نگ کردن ، وه‌ هه‌لگرتنی شتی دۆزراوه بۆ که‌سانیک خه‌لکی ئه‌وی نه‌بن ،

(٤٨٨) (عَبَادُ بْنُ تَمِيمٍ) له مامیه‌وه ده‌گِیرِیته‌وه که‌وا پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فه‌رمووی ((إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ وَدَعَا لَهَا ، وَإِنِّي حَرَمْتُ الْمَدِينَةَ كَمَا حَرَّمَ إِبْرَاهِيمَ مَكَّةَ)) واته: (إِبْرَاهِيمَ) (مَكَّة) ی حه‌رام کرد و دوعای بۆ کرد ، منیش (مَدِينَة) م حه‌رام کرد ، هه‌روه‌کو (إِبْرَاهِيمَ) (مَكَّة) ی حه‌رام کرد [رواه البخاری ومسلم وغيرهما برواه (إرشاد الساری) لمحمد إبراهيم شقرة] .

که‌وا بوو حه‌رام کردنی (مَدِينَة) له لایه‌ن خوای په‌روه‌ردگاره‌وه پوخسه‌تی پی‌ دراوه ، وه‌ درووست نییه به‌ هیچ شوئینیکی تر بوتری حه‌ره‌م جگه‌ له‌م دوو شوئینه . چونکه هیچ به‌لگه‌یه‌کی شه‌ری له سه‌ر نییه ، وه‌ حه‌رام کردنی شه‌ره و به‌ بی‌ ده‌ق (نَص) ی قورئان و سوننه‌ت درووست نییه .

به‌لام بۆ خه‌لکی حه‌ره‌م دروسته‌ به‌و مه‌رجه‌ی پیناسه‌ی بکات (٤٨٩).

(٤٨٩) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوایان لێ رازی بیئت) که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) له پۆژی (فَتَحُ مَكَّةَ) دا فه‌رمووی: ((إِنْ هَذَا الْبَلَدُ حَرَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ، فَهُوَ حَرَامٌ بِحُرْمَةِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَإِنَّهُ لَمْ يَحِلَّ الْقِتَالُ لِأَحَدٍ قَبْلِي ، وَلَمْ يَحِلَّ لِي إِلَّا سَاعَةٌ مِنْ نَهَارٍ ، فَهُوَ حَرَامٌ بِحُرْمَةِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، لَا يُعْضَدُ شَوْكُهُ ، وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهُ ، وَلَا يَلْتَقَطُ لُقْطَتُهُ إِلَّا مَنْ عَرَفَهَا ، وَلَا يُحْتَلَى خَلَاهَا ، فَقَالَ الْعَبَّاسُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِلَّا الْإِدْخِرَ ، فَإِنَّهُ لَقَيْنُهُمْ وَبُيُوتَهُمْ ، فَقَالَ: إِلَّا الْإِدْخِرَ)) واته: به‌ راستی ئه‌م ولاته‌ خوای گه‌وره‌ حه‌رامی کردوه‌ له‌و پۆژه‌وه‌ که‌ ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌دیهیناوه‌ ، جا ئه‌و حه‌رام بووه‌ به‌و حه‌رام کردنه‌ی خوای گه‌وره‌ تا پۆژی قیامه‌ت ، وه‌ جه‌نگ کردنی‌شی تیدا‌ه‌ لال نه‌کراوه‌ بۆ هه‌یج که‌سێک پێش من ، وه‌ بۆ منیش ه‌لال نه‌بووه‌ ته‌نها ساتیک نه‌بیئت له‌ پۆژیکدا ، جا ئه‌و حه‌رام بووه‌ به‌و حه‌رام کردنه‌ی خوای گه‌وره‌ تا پۆژی قیامه‌ت ، درکی هه‌لناکیشریت ، وه‌ نیچیری پاوانی‌ت ، وه‌ دۆزراوه‌ی هه‌لناگریت مه‌گه‌ر له‌ لایه‌ن که‌سێکه‌وه‌ پیناسه‌ی بکات ، وه‌ گیا و پوه‌کیشی نابریت . جا (عَبَّاسٍ) ووتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا جگه‌ له‌ (إِدْخِرَ) ، چونکه‌ ئه‌وه‌ بۆ (قَيْنَ) و ماله‌کانیان به‌ کار ده‌هینن ، پیغه‌مبه‌ری خوایش (صلى الله عليه وسلم) فه‌رمووی: جگه‌ له‌ (إِدْخِرَ) [رواه البخاری (٤/٤٦/١٨٣٤) ومسلم (٢/٩٨٦/١٢٥٣) والنسائی (٥/٢٠٣)]. (إِدْخِرَ): پوه‌کیکی بۆن خۆشه‌ ، (قَيْنَ): ئاسنگه‌ری و ئالتوون چیتی .

وه‌ فه‌رموده‌که‌ی (جَابِرٍ) (خوای لێ رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: بیستم پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فه‌رمووی: ((لَا يَحِلُّ لِأَحَدِكُمْ أَنْ يَحْمِلَ بِمَكَّةَ السَّلَاحَ)) واته: هه‌لال نییه‌ بۆ هه‌یج که‌سێکتان که‌وا چه‌ک له‌ (مَكَّةَ) دا هه‌لبگریت [رواه مسلم (٢/٩٨٩/١٢٥٦)]. وه‌ فه‌رموده‌که‌ی (عَلِيٍّ) (خوای لێ رازی بیئت) که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) له‌ باره‌ی (مَدِينَةَ) وه‌ فه‌رمووی: ((لَا يُحْتَلَى خَلَاهَا ، وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهَا ، وَلَا تُلْتَقَطُ لُقْطَتُهَا إِلَّا لِمَنْ أَشَادَ بِهَا (أَشَادَهَا) ، وَلَا يَصْلُحُ لِرَجُلٍ أَنْ يَحْمِلَ فِيهَا السَّلَاحَ لِقِتَالٍ ، وَلَا يَصْلُحُ أَنْ يَقْطَعَ مِنْهَا شَجْرَةً إِلَّا أَنْ يَعْلِفَ رَجُلٌ بَعِيرَهُ)) واته: گیا و پوهه‌کی هه‌لناکیشریت ، وه‌ نیچیری پاوانی‌ت ، وه‌ دۆزراوه‌یشی هه‌لناگریت ، مه‌گه‌ر که‌سێک بانگی بۆ بکات و پیناسه‌ی بکات ، وه‌ دروست نییه‌ بۆ هه‌یج پیاویک چه‌کی تیدا هه‌لبگریت بۆ جه‌نگ ، وه‌ دروست نییه‌ هه‌یج داریکی لێ ببری‌ت ، مه‌گه‌ر پیاویک بۆ خۆراک -

ثالف - ی ووشتره‌که‌ی بیبریت [رواه أبو داود (۲/رقم/۲۰۳۵) و موحدیث صحیح ، پروانه صحیح اُبی داود (۱۷۹۰)].

وه فهرموده‌که‌ی (أَنَس) (خوای لى رازی بیّت) که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فهرموی: ((الْمَدِينَةُ حَرَمٌ مِنْ كَذَا إِلَى كَذَا ، لَا يُقَطَعُ شَجَرُهَا ، وَلَا يُحَدَّثُ فِيهَا حَدَثٌ ، مَنْ أَحَدَثَ فِيهَا حَدَثًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ)) واته: (مَدِينَهُ) هه‌ر مه له وئوه بؤ ئه‌وی ، دارى نابریّت ، وه هیچ داهینراو (بَدَعَهُ) یکی تیدا ناکریّت ، وه هه‌ر که‌سیکیش داهینراویکی تیدا بکات ئه‌وه نه‌فرهت (لَعْنَةُ) ی خوای گه‌وره و فریشته‌کان وه‌موو خه‌لکی له سه‌ر بیّت [رواه البخاری (۴/۸۱/۱۸۶۷) و مسلم (۲/۹۴۴/۱۳۶۶)].

تیبینی:

(۱) ئه‌و شتانه‌ی که له فهرموده‌که‌دا هه‌رام کراوه بؤ هه‌موو که‌سیکه ئیتر خه‌لکی (مَكَّة) و (مَدِينَهُ) بیّت ، یان بؤ هج و عومه‌ه هاتیّت بؤ ئه‌وی ، یان بؤ هه‌ر مه‌به‌ستیکی تر ..

چونیتی هج کردنی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) ؟

(كَيْفِيَّةُ حَجِّ النَّبِيِّ (صلى الله عليه وسلم) ؟)

له فهرموده‌که‌ی (جابر) دا (خوای لى رازی بیّت) به‌ دریژی باسی هج کردنی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) ده‌کات (۴۹۰).

(۲) هه‌ر که‌سیک یه‌کى له وه‌رامانه بکات ئه‌وه تاوان بار بووه و پیویسته له سه‌ری په‌شیمان بیته‌وه و داواى لى بوردن بکات له خوای گه‌وره ، ته‌نها بؤ نیچره‌که نه‌بیّت ئه‌وه جگه له (تَوْبَةً وَإِسْتِغْفَارًا) هکه پیویسته له سه‌ری خوین بدات ، وه‌کو له (پ ۴۸۶) باسمان کرد.

(۳) ئه‌و گیان له به‌رانه‌ی زیانیان هه‌یه ، کوشتنیان دروسته له هه‌موو هه‌رمه‌دا ، له به‌ر فهرموده‌که‌ی (عائشة) (خوای لى رازی بیّت) که‌وا فهرموی: ((حَمْسٌ فَوَاسِقٌ يُقْتَلْنَ فِي الْحَرَمِ : الْفَأْرَةُ ، وَالْعَقْرَبُ ، وَالْحُدْيَا ، وَالْغُرَابُ ، وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ)) واته: پینج (فَاسِقٌ) هه‌یه دروسته له (هه‌لال و) هه‌رمه‌دا بکوژین: مشک و دوو پشک (کولازدم) و کولاره

و قه‌له‌باچکه (قه‌له‌بازه‌له) و سه‌گی هار (گه‌زنده) [رواه البخاری (۳۳۱۴/۳۵۵/۶) و مسلم (۱۱۹۸/۸۵۶/۲)]
و غیرهما بألفاظ مختلفة].

وه له ریوایه‌تیکی ئیمامی (مسلم و أحمد) دا ، ماریشی تیدایه .

وه سه‌گی درنده و هار ، پلنگ و شیرو گورگ و ئه‌و جوړه درندانه ده‌گریته‌وه . [بخوانه

شرح مسلم للنوی و شرح البخاری للقسطانی].

وه (فاسق): مه‌به‌ست پیی لیره‌دا ئه‌وه‌یه که‌وا ئه‌م گیان له به‌رانه له حوکمی گیان له
به‌رکانی تر ده‌رده‌چن و جیا ده‌کرینه‌وه ، به‌وه‌ی زیان به‌خش و بی سوودن . [بخوانه سبل
السلام للصنعانی].

(۴۹۰) (جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ) (خوایان لی رازی بیټ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله
علیه وسلم) نو (۹) سال مابوه‌وه هه‌جی نه‌کردبوو ، پاشان له ده (۱۰) یه‌م سالدا بانگ درا به
ناوی خه‌لکیدا که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هه‌جج ده‌کات ، جا خه‌لکیکی
زور هاتن بو (مَدِينَةَ) هه‌موویان ده‌یانویست شوینی پیغه‌مبه‌ری خوا بکه‌ون (صلی الله علیه
وسلم) ، وه‌کو کرداره‌کانی ئه‌و بکه‌ن ، جا له گه‌لیدا ده‌رچووین تا گه‌یشتین به (دُو الْحُلَيْفَةِ) ،
له‌ویدا (أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ) - که‌وته زه‌یسانیه‌وه وه - (مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ) ی بوو ، جا
هه‌والی بو پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) نارد که‌وا چی بکه‌م ؟ فه‌رمووی: (())
إِغْتَسَلِي وَأَسْتَنْفِرِي بِثَوْبٍ وَأَحْرَمِي)) واته: خۆت بشوو و خۆت به‌ جلیک باش بیچه‌وه
و ئیحرام بیه‌سته . جا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) نویری له مزگه‌وتدا کرد ،
پاشان سواری ووشتره‌که‌ی (الْقَصْوَاء) بوو ، تا ووشتره‌که‌ی گه‌یشته بیابان ته‌ماشام کرد
چه‌ند چاووم بر بکات خه‌لکیم له پیشیه‌وه بینی به‌ سواری و به‌ پیش ، وه له لای
راستیشه‌وه هه‌ر وه‌ها ، وه له لای چه‌پیشیه‌وه هه‌ر وه‌ها ، وه له پشتیشه‌وه هه‌روه‌ها ،
وه پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم)

.....

له نیوانماندا بوو و قورئانیشی به‌ سه‌ردا داده‌به‌زی ، وه ئه‌و خوی ته‌فسیره‌که‌ی
ده‌زانی وه به‌ هر چی کاری بکردایه ئیمه‌ش کارمان پی ده‌کرد ، جا (إِهْلَالُ) ی به
یه‌کتابه‌رستی ده‌کرد به: ((لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ ، إِنَّ الْحَمْدَ
وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ ، لَا شَرِيكَ لَكَ)) جا خه‌لکیش به‌وه (إِهْلَالُ) یان ده‌کرد که‌وه

ده‌یکرد ، جا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هیچ (رَدِّیْکی نه‌ئدانه‌وه ، وه به‌رده‌وام ده‌بوو له سهر (تَلْبِیَّة) کردنی خوئی .

جا (جَابِر) (خوای لُی رازی بیّت) فه‌رمووی: ئیمه‌ته‌نها نیه‌تمان حجج کردن بوو ، عومره‌مان نه‌ده‌زانی ، تا له گه‌لیدا گه‌یشینه‌ لای که‌عبه‌ ده‌ستی گرته‌ پروکنه‌وه و سئی جار (طَوَاف)ی کرد به‌راکردنیکی له سهرخو ، وه چوار جاریش به‌پئی کردن ، پاشان گه‌یشته‌ لای شوینی په‌واستانه‌که‌(مَقَام)ی (إِبْرَاهِیْم) (عَلِیْهِ السَّلَام) ، جا ئهم‌ نایه‌ته‌ی خوینده‌وه: ﴿ وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِیْمَ مُصَلًّی ﴾ (البقرة: ۱۲۵) جا (مَقَام)ی خسته‌ نیوان خوئی و مالی خواوه و دوو پکات نوئیژی له‌ویدا کرد ، پاشان گه‌پایه‌وه بو لای پروکنه‌که و ده‌ستی پیوه‌گرت ، پاشان ده‌رچوو بو(صَفَا) ، جا که‌ نزیك بویه‌وه له (صَفَا)وه ئهم‌ نایه‌ته‌ی خوینده‌وه: ﴿ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ ﴾ (البقرة: ۱۵۸) ، وه فه‌رمووی: ((اَبْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ)) واته: له‌و شوینه‌وه ده‌ست پئی ده‌که‌م که‌ خوای گه‌وره‌ ده‌ستی پئی کردوه . جا له‌(صَفَا)وه ده‌ستی پئی کرد و چووه‌ سهری تا(كَعْبَةَ)ی بینی ، وه پووی کرد له‌ قبيله‌ وته‌نپه‌رستی خوای ده‌کرد و(تَكْبِیْر)ی ده‌کرد و فه‌رمووی: ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِیْكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰی كُلِّ شَيْءٍ قَدِیْر ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ ، أَنْجَزَ وَعَدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَرَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ)) پاشان دوعای له‌ نیوان ئه‌وه‌دا ده‌کرد و سئی جار ئهمه‌ی دوو باره‌ کرده‌وه ، پاشان دابه‌زی بو (مَرْوَه) تا پیئی گه‌یشته‌ ناو دؤله‌که‌ی نیوانیان ده‌ستی به‌راکردنیکی له‌ سهرخو کرد تا گه‌یشته‌ سهره‌وه ، به‌ریکردن پویشت تا گه‌یشته‌(مَرْوَه) ، جا له‌ سهر (مَرْوَه)یش ئه‌وه‌ی کرد که‌ له‌ سهر (صَفَا) کردی ، تا وه‌کو دواين جار - جاری حه‌وته‌م - ی کؤشش(سَعِی)کردنه‌که‌ی له‌ سهر (مَرْوَه) کؤتایی پئی هیئا ، فه‌رمووی: ((لَوْ أَنِّي اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ ، لَمْ أَسْقِ الْهَدْيَ وَجَعَلْتُهَا عُمْرَةً ، فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ لَيْسَ مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيَحِلِّ وَلْيَجْعَلْهَا عُمْرَةً)) واته: ئه‌وه‌ی ئیستا ده‌یزانم ئه‌گه‌ر له‌ پیئشدا بمزانیایه ، ئه‌وه‌ قوریانیه‌کانم نه‌ده‌هیئا و ده‌مکرده‌ عومره ، جا هه‌ر که‌سیکتان قوریانی پئی نییه‌ با ئیحرام بکاته‌وه و بیکاته‌ عومره . جا (سَرَاقَةُ بِنُ مَالِكِ بْنِ جُعْشَمٍ) هه‌لسا و ووتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ، ئهمه‌ هه‌ر بو ئهم‌ ساله‌مانه‌ یا بو هه‌تا هه‌تایی ؟ پیغه‌مبه‌ری خوایش (صلی الله علیه وسلم) په‌نجه‌کانی به‌ناو یه‌کدا کرد و فه‌رمووی: ((دَخَلَتْ الْعُمْرَةُ فِي الْحَجِّ)) واته: عومره‌ تیکه‌ل به‌ حج بوو . دوو جار دووباره‌ی کرده‌وه ، وه فه‌رمووی: ((لَا ، بَلْ لَأَبْدٍ أَبْدٍ)) واته: نه‌ء ، به‌لکو بو هه‌تا هه‌تایی .

.....

جا (عَلِي) له (يَمَن) هوه هاتوه به ووشتره‌کانی پیغمبه‌ری خواوه (صلى الله عليه وسلم) جا بینی (فَاطِمَةَ) (خوای لى رازی بیټ) له‌وانه‌ن که ئیحرامیان کردوه‌توه وجل و به‌رگیتکی په‌نگراوی له‌به‌ر کردوه و چاوی په‌شتوه ، جا ئه‌و کاره‌ی (فَاطِمَةَ) ی به دل نه‌بوو ، ئه‌ویش ووتی: من باوکم فه‌رمانی ئه‌مه‌ی پی کردوم ، جا (عَلِي) له (عِرَاق) ده‌یفه‌رموو: جا منیش پویشتم بۆ لای پیغمبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) به دل گرانیه‌وه له (فَاطِمَةَ) به هوی ئه‌و کاره‌یه‌وه که کردبووی ، تا وه‌کو پرسیار له پیغمبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) بکه‌م له‌وه‌ی (فَاطِمَةَ) له باره‌یه‌وه ووتبووی ، ووتی : جا پیم راگه‌یاند که من ئه‌و کاره‌یم به دل نه‌بووه .. ، جا پیغمبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فه‌رموو: ((صَدَقْتُ ، صَدَقْتُ ، مَاذَا قُلْتَ حِينَ فَرَضْتَ الْحَجَّ ؟)) واته: (فَاطِمَةَ) راستی کرد ، راستی کرد ، چیت ووت کاتیک که چه‌جبت فه‌رز کرد ؟ ووتم: ((اللَّهُمَّ ، إِنِّي أَهْلٌ بِمَا أَهْلٌ بِهِ رَسُولُكَ)) واته: ئه‌ی خوای گه‌وره من (إِهْلَال) ده‌که‌م به‌وه‌ی پیغمبه‌ره‌که‌ت (إِهْلَال) ی پی کردوه . جا پیغمبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فه‌رموو: ((فَإِنَّ مَعِيَ الْهَدْيِ فَلَا تَحِلَّ)) واته: ده‌ی من قوربانیم پی‌یه ، تویش ئیحرام مه‌که‌ره‌وه ، (جَابِر) فه‌رموو: جا ئه‌و کۆمه‌له‌ قوربانیه‌ی که (عَلِي) له (يَمَن) هوه هینابووی بۆ پیغمبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) سه‌د (۱۰۰) دانه بوو ، جا خه‌لکی هه‌مووی ئیحرامیان کردوه و موی سه‌ریان کورت کرده‌وه ، جگه له پیغمبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) که‌وا قوربانی (هَدْي) پی بوو ، جا که رۆژی (التَّرْوِيَةِ) - رۆژی هه‌شته‌می مانگی ذی‌الحجه - هات که‌وتنه‌ی پی بۆ (مَنِي) و ئیحرامی چه‌جیان به‌ست ، وه پیغمبه‌ری خوایش (صلى الله عليه وسلم) سوار بوو بۆ (مَنِي) و نوپژی نیوه‌رۆ و عه‌سر و مه‌غریب و عیشا و به‌یانی له‌وی پی کردن ، پاشان ماوه‌یه‌کی که‌م مایه‌وه تا خۆر هه‌له‌هات ، وه فه‌رمانی کرد که‌وا به‌یداخپکی له (نَمْرَه) دا بۆ هه‌لداریت ، جا پیغمبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) که‌وته‌ی پی ، و (قَرِيْش) یکان گومانی له‌وه‌دا نه‌بوو که‌وا له لای (مَشْعَرِ الْحَرَام) دا پاده‌وستیت وه‌ک (قَرِيْش) یکان وایان ده‌کرد له کاتی نه‌فامیدا ، به‌لام پیغمبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) تیپه‌ری کرد تا هاته لای (عَرَفَةَ) بینی به‌یداخه‌که‌یان بۆی هه‌لداوه له (نَمْرَه) ، جا له‌ویدا مایه‌وه تا خۆر له ناو راستی ئاسمان لایدا ، وه فه‌رمانی کرد که‌وا ووشتره‌که (قَصْوَاء) ی بۆ ئاماده‌ بکه‌ن ، جا هاته ناوی دۆله‌که‌وه - دۆلی (عُورِيْنَةَ) - جا ووتاری بۆ خه‌لکی دا و فه‌رموو: ((إِنَّ دِمَائِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ عَلَيْكُمْ

حَرَامٌ ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا ، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا ، أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مِنْ أَمْرِ
الْجَاهِلِيَّةِ تَحْتَ قَدَمِي مَوْضُوعٌ ، وَدَمَاءُ الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعَةٌ ، وَإِنْ أَوَّلَ دَمٍ أَضَعُ مِنْ
دَمَانَا دَمُ ابْنِ رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ ، كَانَ مُسْتَرَضِعًا فِي بَنِي سَعْدٍ فَقَتَلْتَهُ هُدَيْلٌ ، وَرَبَا
الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ ، وَأَوَّلُ رَبَا أَضَعُ رَبَانَا ، رَبَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، فَإِنَّهُ مَوْضُوعٌ
كُلُّهُ ، فَأَتَقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ ، فَإِنَّكُمْ أَخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانِ اللَّهِ ، وَأَسْتَحَلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ
بِكَلِمَةِ اللَّهِ ، وَلَكُمْ عَلَيْهِنَّ أَنْ لَا يُوطِئَنَّ فَرْشَكُمْ أَحَدًا تَكَرَّهُوْنَهُ ، فَإِنْ فَعَلْنَا ذَلِكَ
فَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْبًا غَيْرَ مُبْرِحٍ ، وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ، وَقَدْ تَرَكْتُ
فِيكُمْ مَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ إِنْ اعْتَصَمْتُمْ بِهِ ، كِتَابَ اللَّهِ ، وَأَنْتُمْ تُسْأَلُونَ عَنِّي فَمَا أَنْتُمْ
قَائِلُونَ ؟)) واته: به راستی خوینتان ومالتان له سه‌ریه‌کتری حه‌رامه ، وه‌کو حه‌رام بونی
ئه‌م پۆژه ، له‌م مانگه‌دا ، له‌م ولاته‌دا ، بزانه‌که‌وا هه‌موو شتیکی نه‌فامیی خرایه ژێر پیکانه
، وه‌ خوینه‌کانی نه‌فامیی هه‌موو رویشته _ به‌تال بویه‌وه _ وه‌ یه‌که‌م خوینیکی له
خوینه‌کانمان _ خوینه‌کانی تیره‌ی بنی هاشم _ که لایده‌ده‌م و داوای ناکه‌ینه‌وه ، خوینی
(ابن ربیعه بن الحارث) که شیریی خۆر بوو له لای (بنی سعد) ، وه‌ (هُدَیْل) کوشتیان . وه‌
هه‌رچی سوود(ربا)ی نه‌فامی هه‌یه‌فه‌وتا وپویشته _ به‌تال بویه‌وه _ وه‌ نابیته‌ داوای
بکریته‌وه ، وه‌ یه‌که‌م سوود(ربا)یک که فه‌وتا و ئیتر داوا ناکریته‌وه

(ربا)کانی (عباس بن عبد المطلب) ه ، که هه‌مووی فه‌وتا وئیر داوای ناکاته‌وه . وه‌ ته‌قوای
خوا بکه‌ن له ئافره‌تاندا ، چونکه ئیوه به ئه‌مانه‌تی خوا بردویانته ، وه‌ عه‌وره‌تیانته به
ووشه‌ی خوا - که ئایه‌تی: ﴿ وَأَنْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ ﴾ - هه‌لال کردوه ، وه‌ مافتان به
سه‌ریانه‌وه ئه‌وه‌یه‌که‌وا که‌سه‌ نه‌هیننه سه‌ر جیگاتان که ئیوه پیتان ناخوش بیته ، جا
ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌یان کرد ، ئه‌وه‌ لییان بده‌ن لیدانیک که‌وا زیانیکی وایان پی نه‌گه‌یه‌نیته‌ دیار
ببیته ، وه‌ مافی ئه‌وانیش به سه‌ر ئیوه‌وه ، ئه‌وه‌یه‌ پۆزیان بده‌ن و پۆشاکیان بو بکه‌ن به
چاکه - به‌پی‌ی توانا - . وه‌ من ئه‌وه‌م تیا به‌ جی هیشته‌ون که هه‌رگیز گومرا نابن ئه‌گه‌ر
ده‌ستی پیوه‌ بگرن و خۆتانی پی‌ بپاریزن ، ئه‌ویش کتیبه‌که‌ی خوای گه‌وره ، وه‌ ئیوه
پرسیارتان لی ده‌کریته - له‌ دوا پۆژدا - له‌ باره‌ی منه‌وه ، جا ئیوه چی ده‌لین ؟ ووتیان:
شایه‌تی ده‌ده‌ین که‌وا تو _ ئایینی خوات _ راگه‌یاند و به‌ جیته‌ هینا و ئامۆژگاری خۆت
کرد ، جا په‌نجه‌ی شایه‌تمانی به‌رز کرده‌وه بو ئاسمان و خالی له سه‌ر خالکه‌که‌ داده‌نا و

دهیفرموو: ((اللَّهُمَّ اشْهَدْ ، اللَّهُمَّ اشْهَدْ)) واته: ئه‌ی خواجه شایهت به له سه‌رئه‌مه ، ئه‌ی خواجه شایهت به له سه‌رئه‌مه . سئ جار دوو باره‌ی کرده‌وه ، پاشان بانگی دا - فه‌رمانی کرد بانگ بدریت - جا قامه‌تی کرد - فه‌رمانی کرد قامهت بکریت - وه نویژی نیوه‌پوی کرد ، پاشان قامه‌تی کرد و نویژی عه‌سری کرد ، وه هیچ نویژیکی تری له نیوانیاندا نه‌کرد . پاشان پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) سوار بوو تا گه‌یشته شوینی وه‌ستان له (عَرَفَه) دا ، جا سکی ووشره‌که‌ی (الْقَصْوَاء) ی دا به تاویره‌کان - به‌رده‌کانی کیوی عه‌رفات - هوه ، وه (حَبْلُ الْمَشَاةِ) ی خسته پیش هر دوو دهستی خوی و پرووی له قبیله کرد ، وه به‌رده‌وام راوه‌ستا بوو تا خور ئاوا بوو و هه‌ندیکیش له زه‌ردایه‌که‌ی رۆیشت تا به ته‌واوه‌تی خور ئاوا بوو ، وه (أُسَامَه) ی خسته پشتی خوی و پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پالی نا به‌ره‌و خواره‌وه و په‌شمه‌ی (الْقَصْوَاء) ی توند گرتبوو تا سه‌ری خه‌ریک بوو دهیدا له و باره‌ی به سه‌ریوه بوو ، وه به دهستی راستی به خه‌لکه‌که‌ی ده‌ووت - ئامازه‌ی ده‌کرد - : ((أَيُّهَا النَّاسُ السَّكِينَةُ ، السَّكِينَةُ)) واته: ئه‌ی خه‌لکینه له سه‌ر خۆبن ، له سه‌ر خۆبن . جا هر کاتیک بگه‌شتایه به لوتکه و به‌رزاییه‌ک توژیک په‌شمه‌ی بۆ شل ده‌کرد تا وه‌کو سه‌رکه‌وئیت ، تا گه‌یشتن به (مُرْدَلَفَه) نویژی شیوانی و عیشای له‌وی کرد به یه‌ک بانگ و دوو قامهت ، وه هیچ نویژی سوننه‌تی له نیوانیاندا نه‌کرد ، پاشان پاکشا و خه‌وت تا (فَجْر) هه‌له‌ات و نویژی به‌یانی کرد ، کاتیک که به‌یانی بۆ بوون بویه‌وه به بانگ و قامه‌تیک ، پاشان سواری ووشره‌که‌ی (الْقَصْوَاء) بوو تا هاته (مَشْعَرِ الْحَرَامِ) جا پرووی کرده قبیله و دوعای کرد و (تَکْبِيرِ) ی کرد و (تَهْلِيلِ) ی کرد و (تَوْحِيدِ) ی

پایه‌کانی حه‌جج

(أَرْكَانُ الْحَجِّ)

نیهت (٤٩١)،

کرد ، جا به‌رده‌وام راوه‌ستا تا ته‌واو پوژ بویه‌وه ، جا پیش خور هه‌له‌اتن پالی نا ، و (فَضْلُ بِنِ عَبَّاسٍ) ی له پشت خویه‌وه سوار کرد ، که پیاویکی سپی پیستی جوانی تووک سه‌ر جوان بوو ، جا که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پالی نا - که‌وته‌ی - چه‌ند ئا‌فره‌تیکی جوان به لایدا تیپه‌ر بوون و (فَضْل) دهستی کرده ته‌ماشنا کردنیان ، جا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) دهستی خسته به‌ر پرووی (فَضْل) ، جا (فَضْل) یش

پووی وهرگتیراپیه‌وه به‌ودیه‌که‌ی تردا وته‌ماشای ده‌کرد ، جا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌ستی له‌و دیویشه‌وه خسته به‌ر پووی (فَضْل) ، جا پووی (فَضْل) ی له‌ولایشه‌وه وهرگتیراپیه‌وه تا وه‌کو ته‌ماشای نه‌کات . تا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) گه‌یشته (بَطْنُ مُحَسَّرٍ) ، هه‌ندیك جوولا ، پاشان ریگا ناو‌پاسته‌که‌ی گرته به‌ر که بۆ لای شه‌یتانی گه‌وره (جَمْرَةُ الْكُبْرَى) ده‌ر ده‌چیت ، تا گه‌یشته (جَمْرَةَ هَكَمَى) لای داره‌که ، جا هه‌وت (۷) به‌ردی وه‌کو به‌ردی (خَذَف) لای وه‌شاند ، وه له‌گه‌ل هه‌ر به‌ردیکدا (تَكْبِير) ی ده‌کرد ، وه له‌ ناو دۆله‌که‌وه به‌رده‌کانی تی ده‌وه‌شاند ، پاشان که‌وته ری بۆ شوینی قوریانی سه‌رپرین (الْمَنْحَر) ، جا شه‌ست وستی (۶۳) ووشتری به‌ ده‌ستی خوی سه‌ر بری ، پاشان دای به‌ (عَلِي) ئه‌وه‌ی مابوو سه‌ری بریت ، ئه‌وی به‌شدار کرد له‌ قوریانیه‌که‌یدا ، پاشان فه‌رمانی کرد له‌ هه‌ر ووشتریک پارچه‌یه‌ک کرایه ناو قاپ (قَدْر) یك و کرایه چیشت ، جا هه‌ردووکیان له‌ گوشته‌که‌یان خوارد و له‌ شو‌ریا که‌یشیان خوارده‌وه ، پاشان پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) سوار بویه‌وه و (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) ی کرد ، وه له‌ (مَكَّة) دا نویژی نیوه‌پوی کرد و چوو بۆ لای نه‌وه‌کانی (عَبْدُ الْمُطَّلِب) که ئاویان ده‌دایه‌ خه‌لکی له‌ سه‌ر زه‌مزه‌م ، جا فه‌رمووی: ((اُنْزِعُوا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، فَلَوْلَا أَنْ يَغْلِبَكُمْ النَّاسُ عَلَى سِقَايَتِكُمْ لَنَزَعْتُمْ مَعَكُمْ)) واته: هه‌لکیشن ئه‌ی نه‌وه‌کانی (عَبْدُ الْمُطَّلِب) ، ئه‌گه‌ر له‌ به‌ر ئه‌وه نه‌بوایه‌ دواپی خه‌لکی هتیرش ده‌که‌نه سه‌رتان له‌ سه‌ر ئاودانه‌که‌تان ، ئه‌وه منیش له‌ گه‌لتاندا هه‌لمده‌کیشا جا دۆله‌که‌یه‌کیان پییدا و لای خوارده‌وه [رواه مسلم (۱۲۱۸/۸۸۶/۲)] وه‌بۆ زیاتر تیگه‌یشتن له‌م فه‌رموده‌یه بره‌وه شرح صحیح مسلم للنووی (۱۷۰/۸-۱۹۴).

به‌ردی (الخَذَف): ئه‌و به‌رده بچوکه‌یه که به‌ په‌نجه ده‌وه‌شینیت .

(۴۹۱) ئه‌وه‌یه که‌وا نیه‌تی حه‌جج کردنی هه‌بیت ، له‌ به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (عُمَرُ بْنُ

الْخَطَّاب) (خوای لای رازی بیت) ، بره‌وه (پ ۳۱) .

وه‌ستان له‌ عه‌ره‌فه^(۴۹۲) ، ومانه‌وه له‌ (مُرْدَلِفَة)^(۴۹۳) ، وکردنی نویژی به‌یانی

له‌وی و سوورخواردنی (إِفَاضَة)^(۴۹۴) ، وکوشش (سَعِي) کردنی نیوان (صَفَا) و (مَرَوَة)^(۴۹۵) .

(۴۹۲) له‌ به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْمُر) (خوای لای رازی بیت) که‌وا

پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمانی کرد بانگ ده‌ریك بانگی کرد ((الْحَجُّ عَرَفَةَ ، فَمَنْ جَاءَ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ لَيْلَةً جَمَعَ فَقَدْ تَمَّ حَجُّهُ ، أَيَّامٌ مِّنْ ثَلَاثَةٍ ، فَمَنْ تَعَجَّلَ

فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ، وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ)) واته: حه‌جج عه‌ره‌فاته ، هه‌ر كه‌سيك پيش نويزی به‌یانی هات له شه‌وی (جمع) دا - شه‌وی مانه‌وه له (مُزْدَلِفَةَ) - نه‌وه حه‌ججه‌كه‌ی ته‌واوه ، وه رُوژانی (مَنَى) سی رُوژه ، جا هه‌ر كه‌سيك په‌له بکات له دوو رُوژدا ته‌واوی بکات ، نه‌وه تاوانی له سه‌ر نییه ، وه هه‌ر كه‌سيك دواي بخت به‌سی رُوژ ته‌واوی بکات ، نه‌وه تاوانی له سه‌ر نییه [رواه الترمذی (۲/۱۸۸/۸۹۰) وأبو داود (۲/رقم/۱۹۴۹) والنسائی (۵/۲۶۴) وابن ماجه (۲/۱۰۰۳/۳۰۱۵) وهذا لفظه وهو حديث صحيح ، بپوانه الإرواء (۱۰۶۴) والمشكاة (۲۷۱۴) وصحيح أبي داود (۱۷۰۳) وصحيح ابن ماجه (۲۴۴۱)].

وه له به‌ر فه‌رموده‌كه‌ی (عُرْوَةُ الطَّائِي) (خوای لی رازی بیئت) كه‌وا فه‌رمووی: هاتم بۆ لای پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) كاتيك ده‌رچوو بۆ نويز ، ووتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا من له ولاتی (طِيء) هوه هاتووم ، ووشره‌كه‌م خاوه خاوی یی كردم و خویشم ماندو كرد ، سویند بیئت به‌خوا هیچ كیویك به‌جی نه‌هیشتوووه (نیلا) له سه‌ری پاوه‌ستا ، نایه حه‌جج بۆ هه‌یه ؟ پیغه‌مبه‌ری خوايش (صلى الله عليه وسلم) فه‌رمووی: ((مَنْ أَدْرَكَ مَعَنَا هَذِهِ الصَّلَاةَ ، وَأَتَى عَرَفَاتٍ قَبْلَ ذَلِكَ لَيْلًا أَوْ نَهَارًا ، فَقَدْ تَمَّ حَجُّهُ وَقَضَى ذَلِكَ تَفْتَهُ)) واته: هه‌ر كه‌سيك ئاماده‌ی نه‌م نويزه‌ بوو له گه‌لماندا _ نويزی به‌یانی _ وه له گه‌لشماندا پاوه‌ستا تا پال ده‌نه‌ین _ به‌ری ده‌كه‌وین بۆ ره‌جم كردنی شه‌یتان _ وه له پییشیدا له (عَرَفَةَ) دا پاوه‌ستا بیئت به‌شه‌و یان به‌رُوژ نه‌وه حه‌ججه‌كه‌ی ته‌واوه .. [رواه الترمذی (۲/۱۸۸/۸۹۲) وأبو داود (۲/رقم/۱۹۵۰) وابن ماجه (۲/۱۰۰۴/۳۰۱۶) وغيرهم وهو حديث صحيح ، بپوانه الإرواء (۱۰۶۶) وصحيح أبي داود (۱۷۰۴) وصحيح ابن ماجه (۲۴۴۲)].

(۴۹۳) له به‌ر فه‌رموده‌كه‌ی (عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْمُرٍ) پیشوو ، بپوانه (پ ۴۹۲) .

(۴۹۴) له به‌ر فه‌رموده‌ی خوای گه‌وره: له سوره‌تی (الحج: ۲۹) دا كه‌ ده‌فه‌رمی: ﴿وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾ واته: وه با به‌ده‌وری ماله‌ كونه‌كه‌ (كَعْبَه) دا سوپخونه‌وه . وه له به‌ر فه‌رموده‌كه‌ی (عَائِشَةُ) (خوای لی رازی بیئت) كه‌وا فه‌رمووی: (صَفِيَّةُ بِنْتُ حُبَيْبٍ) تووشی حه‌یز هات پاش (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) فه‌رمووی: جا منیش بۆ پیغه‌مبه‌ری خوام (صلى الله عليه وسلم) گپرایه‌وه ، نه‌ویش فه‌رمووی: ((أَحَابِسْتُنَا هِيَ ؟)) واته: نه‌وه دوامان ده‌خات ووتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم)، نه‌وه (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) ی كرده‌وه و به‌ده‌وری مالدا سووری خواردوه پاشان دواي (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) تووشی حه‌یز بوو ، فه‌رمووی: ((فَلْتَنْفِرْ إِذْنٌ)) واته: كه‌وا بوو با به‌ری بکه‌ویت [رواه البخاری (۳/۵۶۷/۱۷۳۲) ومسلم (۲/۹۶۴/۱۲۱۱) وغيرهما].

(٤٩٥) له بهر فەرمووده‌که‌ی (حَبِيبَةُ بِنْتُ أَبِي تَجْرَةَ) (خوای لى رازى بیټ) که‌وا فەرمووی: بیستم پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فەرمووی: ((اِسْعَوْا فَاِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ عَلَيْكُمُ السَّعْيُ)) واته: کۆشش (سَعْي) بکه‌ن ، چونکه به راستی خوای گه‌وره کۆششی له سه‌رتان نویسه [رواه أحمد (٢٧٧/٧٦/١٢) والحاكم (٧٠/٤) وهو حديث صحيح ، بروانه الإرواء (١٠٧٢)].

پییوستیه‌کانی حه‌جج (وَاجِبَاتُ الْحَجِّ)

ئیحرام به‌ستن له شوینی دیاری کراو^(٤٩٦) و مانه‌وه له (مَنَى) شه‌وه‌کانی (تَشْرِيق) ^(٤٩٧) ، و په‌جم کردنی شه‌یتانه‌کان (الْجَمَرَاتُ الثَّلَاثُ) به ریز ^(٤٩٨).

(٤٩٦) به‌وه‌ی هه‌موو جل و به‌رگه‌که‌ی له بهر داکه‌نئ و پۆشاکى ئیحرام له بهر بکات پاشان نیه‌ت به‌ئینت و بلیت: ((لَبِيكَ اللَّهُمَّ بِعُمْرَةٍ)) ، یان بلیت: ((لَبِيكَ اللَّهُمَّ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ)) ، بگه‌رپه‌وه بو (پ ٤٧٤) .

وه فەرمووده‌که‌ی (جَابِر) (خوای لى رازى بیټ) کاتیک که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) پرسیری له (عَلِي) کرد (خوای لى رازى بیټ) : ((.. مَاذَا قُلْتَ حِينَ فَرَضْتَ الْحَجَّ ؟)) واته: .. چیت ووت کاتیک که حه‌جج فه‌رز کرد ؟ ووتی: ووتی: ((اللَّهُمَّ ، إِنِّي أَهْلٌ بِمَا أَهْلٌ بِهِ رَسُولُكَ)) واته: ئه‌ی خوای گه‌وره من (إِهْلَال) ده‌که‌م به‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ت (إِهْلَال) ی پئ کردوه . جا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فەرمووی: ((فَإِنَّ مَعِيَ الْهَدْيَ فَلَا تَحِلُّ)) واته: ده‌ی من قوربانیم پئیه ، بویه ئیحرام مه‌که‌ره‌وه . بروانه (پ ٤٩٠) .

(٤٩٧) چونکه پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) شه‌وان له‌وئ ده‌مایه‌وه . وه له (أَبِي الْبَدَّاحِ بْنِ عَاصِمٍ) هوه ئه‌ویش له باوکیه‌وه (خوای لى رازى بیټ) که‌وا فەرمووی: ((رَخَّصَ رَسُولُ اللَّهِ لِرُعَاءِ الْإِبِلِ فِي الْبَيْتُوتَةِ ، أَنْ يَرْمُوا يَوْمَ النَّحْرِ ، ثُمَّ يَجْمَعُوا رَمِيَّ يَوْمَيْنِ بَعْدَ النَّحْرِ ، فَيَرْمُونَهُ فِي أَحَدِهِمَا ، ثُمَّ يَرْمُونَ يَوْمَ النَّفَرِ)) واته: پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) پوخسه‌تی دا به شوانی ووشتره‌کان که‌وا له شوینی خۆیاندا بمیننه‌وه ، پۆژی سه‌ربرین (جه‌ژن) په‌جمی شه‌یتان (جَمَرَات) ه‌کان بکه‌ن ، وه پاشان په‌جمی

سبه‌ینی ده‌کن وه ره‌جمی دووه‌م پوژ و سییه‌م پوژ له پوژیکیاندا پیکه‌وه دیکه‌ن [رواه أبو داود (۲/رقم/۱۹۷۶) و الترمذی (۲/۲۱۵/۶۹۲) و ابن ماجه (۲/۱۰۱/۳۰۳۷)] عن عاصم بن عدی وهو حدیث صحیح ، بروانه الإرواء (۱۰۸۰) صحیح ابن ماجه (۲۴۶۳)]

وه هه‌روه‌ها ((إِسْتَأْذَنَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَبِيَّتَ بِمَكَّةَ لِيَالِي مَنْى مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ ، فَأَذِنَ لَهُ)) واته: (عَبَّاسُ) مامی پیغه‌مبه‌ری خوا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) داوای روخسه‌تی له پیغه‌مبه‌ری خوا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) کرد که‌وا شه‌وانی (مَنْى) له (مَكَّة) دا بمینیتته‌وه له به‌ر ئاو دانه‌که‌ی - ئاو دانسی حاجیکان - جا ئه‌ویش روخسه‌تی پییدا [رواه البخاری (۳/۵۹۶/۱۶۳۶) و مسلم (۲/۹۵۳/۱۳۱۵)] عن ابن عمر.

ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه له سه‌ر ئه‌وه‌ی که مانه‌وه له (مَنْى) پیویست (وَأَجِبَ) ه ، ئه‌گینا پیویست به روخسه‌ت وه‌رگرتن ناکات بو نه‌مانه‌وه .

(۴۹۸) پوژى جه‌ژن ته‌نها (جَمْرَةُ الْعَقَبَةِ) ره‌جم ده‌کات به‌حه‌وت به‌رد ، پاش خور هه‌له‌اتن له چیشه‌نگادا ، بروانه فه‌رموده‌که‌ی (جَابِر) پ (۴۹۰) .

به‌لام بو ئافره‌ت و منال و پیاوی لاواز دروسته له پییش خور هه‌له‌اتنیش ره‌جمه‌که‌یان بکه‌ن ، له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی ((إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوایان لی رازی بیئت) که‌وا فه‌رموی: ((بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الثَّقَلِ (أَوْ قَالَ: فِي الضَّعْفَةِ) مِنْ جَمْعِ بَلِيلٍ)) واته: پیغه‌مبه‌ری خوا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) منی له گه‌ل لاوازه‌کاندا ره‌وانه کرد به‌شه‌و - پییش خه‌لکی - [رواه البخاری (۳/۵۲۶/۱۶۷۸) و مسلم (۲/۹۴۱/۱۲۹۳)] .

وه فه‌رموده‌که‌ی (عَائِشَةُ) (خوای لی رازی بیئت) که‌وا فه‌رموی: ((نَزَلْنَا الْمُرْدَلْفَةَ ، فَاسْتَأْذَنَتِ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَوْدَةَ أَنْ تَدْفَعَ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ - وَكَانَتْ إِمْرَأَةً بَطِيئَةً - فَأَذِنَ لَهَا ، فَدَفَعَتْ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ ، وَأَقْمَنَا حَتَّى أَصْبَحْنَا نَحْنُ ، ثُمَّ دَفَعْنَا بِدَفْعِهِ ..)) واته: دابه‌زین بو (مزدلفه) ، جا (سَوْدَةَ) - که ئافره‌تیکی قورس بوو - داوای له پیغه‌مبه‌ری خوا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) کرد که‌وا پییش که‌له‌که کردنی (قه‌ره‌بالخی) خه‌لکی روخسه‌ت به‌ئه‌و بدات که‌وا به‌ری بکه‌ویت بو ره‌جم کردنی شه‌یتان شه‌وی (مُزْدَلْفَةَ) ، فه‌رموی: جا

وسوورخواردنی مال ئاواپی (طَوَافُ الْوُدَاعِ) ^(۴۹۹) ، وسه‌رتاشین یان کورت کردنه‌وه‌ی ^(۵۰۰) .

– پیغه‌مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) – پوخسه‌تی پیدایا ، ئه‌ویش پئیش پالنان وکله‌که کردنی خه‌لکی ده‌رچوو ، به‌لام ئیمه‌ی دواخست تا به‌یانی ، پاشان هه‌موومان پیکه‌وه نارد .. [رواه البخاری (۱۶۸۱/۵۲۷/۳) ومسلم (۱۲۹۰/۹۳۹/۲)].

وه سئ پۆژه‌که‌ی تر (أَيَّامُ التَّشْرِيقِ) ده‌بیته‌ هه‌ر سئ (جَمْرَةَ) که په‌جم بکات ، هه‌موو پۆژیک دوا‌ی نیوه‌پۆ له هه‌ریه‌که‌یان هه‌وت به‌رد بوه‌شینیته ، وه له (جَمْرَةُ الدُّنْيَا) وه ده‌ست پئ بکات ، پاشان (جَمْرَةُ الوُسْطَى) ، پاشان (جَمْرَةُ العَقَبَةِ) . (سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ) (په‌حمه‌تی خوی لئ بیته) فه‌رمووی: ((أَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ ، ثُمَّ يُكَبِّرُ عَلَى إِثْرِكُلِّ حَصَاةٍ ، ثُمَّ يَتَقَدَّمُ فَيَسْهَلُ ، فَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ قِيَامًا طَوِيلًا ، فَيَدْعُوا وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ ، ثُمَّ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الوُسْطَى كَذَلِكَ ، فَيَأْخُذُ ذَاتَ الشَّمَالِ فَيَسْهَلُ ، وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ قِيَامًا طَوِيلًا ، فَيَدْعُوا وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ ، ثُمَّ يَرْمِي الْجَمْرَةَ ذَاتَ الْعَقَبَةِ مِنْ بَطْنِ الوَادِي وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا ، وَيَقُولُ: هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَفْعَلُ)) واته: (عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ) (خوایان لئ رازی بیته) په‌جمی (جَمْرَةُ الدُّنْيَا) ده‌کرد به‌هوت به‌رد ، پاشان (اللَّهُ أَكْبَرُ) ده‌کرد له پاش هه‌موو به‌ردیک ، پاشان ده‌چوه پئیشه‌وه پوو به‌رووی قبیله‌ را ده‌وستا راوه‌ستانیک دیژ و دوعای ده‌کرد و هه‌ردوو ده‌ستی به‌رز ده‌کرده‌وه ، پاشان به‌و شیوه‌یه په‌جمی (جَمْرَةُ الوُسْطَى) ده‌کرد ولای چه‌پی ده‌گرت و پوو به‌روو قبیله‌ را ده‌وستا راوه‌ستانیک دیژ و دوعای ده‌کرد هه‌ردوو ده‌ستی به‌رز ده‌کرده‌وه ، پاشان په‌جمی (جَمْرَةُ العَقَبَةِ) یشی ده‌کرد له ناو دۆله‌که‌وه وه له لایدا را نه‌ده‌وستا ، وه ده‌یفه‌رموو: به‌م شیوه پیغه‌مبهری خوام بینی وای ده‌کرد [رواه البخاری (۱۷۵۲/۵۸۳/۳)].

وه (إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوایان لئ رازی بیته) فه‌رمووی: ((كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَرْمِي يَوْمَ النَّحْرِ ضُحًى ، وَأَمَّا بَعْدَ ذَلِكَ فَبَعْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ)) واته: پیغه‌مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) له پۆژی قوربانیدا په‌جمی شه‌یتانه‌کانی له چیشته‌نگادا ده‌کرد ، به‌لام له پۆژانی تردا پاش لادانی خۆر له ناو‌راستی ئاسمان په‌جمی ده‌کردن [رواه الترمذی و غیره وهو حدیث صحیح ، بروانه صحیح الترمذی (۷۱۴) وله شاهد آخر عن (جابر) بروانه صحیح الترمذی (۷۱۰) و صحیح ابن ماجه (۳۰۳)].

وه هه‌روه‌ها ته‌ماشای فه‌رمووده‌که‌ی (عَاصِمُ بْنُ عَدِي) بکه‌روه له (پ ۴۹۷) .

، ثُمَّ قَالَ لِلْحَلَّاقِ: خُذْ وَأَشَارَ إِلَى جَانِبِهِ الْأَيْمَنِ ، ثُمَّ الْأَيْسَرِ ، ثُمَّ جَعَلَ يُعْطِيهِ النَّاسَ ((واته: پیغمبری خوا (صلی الله علیه وسلم) هاته (مَنَى) و هاته (جَمْرَةَ) و ره جمی کرد ، پاشان هاته وه بؤ شوینه که ی خوی بؤ (مَنَى) و قوریانی سهر بری ، پاشان به سهرتاشه که ی فهرموو: له مه بیره ، وه ئاماژه ی بؤ لای راستی سهری کرد ، پاشان لای چه پی ، پاشان دایه خه لکه که [رواه البخاری (رقم ۱۶۹ البغا) و مسلم (۱۳۰۵/۹۴۷/۲)].

وه بؤ پیواو سهرتاشین له کورت کردنه وه باشتره ، له بهر فهرمووده که ی (أَبُو هُرَيْرَةَ) (خوای لى رازی بیّت) که وا پیغمبری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرمووی: ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ)) واته: ئه ی خوای گه وره له وانه ببوره که وا سهریان تاشیوه ، خه لکه که ووتیان: ئه ی پیغمبری خوا ! وه له وانه یشه که وا کورتیان کردنه وه ؟ فهرمووی: ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ)) واته: خوایه له وانه ببوره که وا سهریان تاشیوه ، ووتیان: ئه ی پیغمبری خوا وه له وانه یشه که وا کورتیان کردنه وه ؟ فهرمووی: ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ)) واته: خوایه له وانه ببوره که وا سهریان تاشیوه ، ووتیان: ئه ی پیغمبری خوا وه له وانه یشه که وا کورتیان کردنه وه ، جا فهرمووی: ((وَلِلْمُقَصِّرِينَ)) واته: وه له وانه یشه که وا کورتیان کردنه وه [رواه البخاری (۱۷۲۸/۵۶۱/۳) و مسلم (۱۳۰۲/۹۴۶/۲)].

(۵۰۱) له بهر فهرمووده که ی (زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ) (خوای لى رازی بیّت): ((أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَجَرَّدَ لِأَهْلَالِهِ وَأَغْتَسَلَ)) واته: پیغمبری خوا (صلی الله علیه وسلم) بینی خوی پووت کرده وه بؤ ئیحرام به ستن و خوی شوورد [رواه الترمذی (۸۳۱/۱۶۳/۲) وهو حدیث صحیح ، بروانه صحیح سنن الترمذی (۶۶۴)].

وبؤن خویش له لاشه دان پیش له بهر کردنی پویشاکی ئیحرام^(۵۰۲) ، وه له بهر کردنی دوو دهستمالی سپی ، یه کیکیان بکریته (إِزَار) – له ناوکه وه تا ئه ژنو – ئه وی تریشیان بدریته سهر شاندا^(۵۰۳) ، ونویژ کردن له دؤلی (عَقِيق) دا بؤ ههر که سپیک به ویدا تیپه ریّت^(۵۰۴) ، و دهنگ بهر ز کردنه وه به (تَلْبِيَّة) کردن^(۵۰۵) ، و (الْحَمْدُ لِلَّهِ) کردن و (سُبْحَانَ اللَّهِ) کردن و (اللَّهُ أَكْبَرُ) کردن پیش ئیحرام به ستن^(۵۰۶) ،

(۵۰۲) له بهر فهرمووده که ی (عَائِشَةُ) (خوای لى رازی بیّت) که وا فهرمووی: ((كُنْتُ أُطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِإِحْرَامِهِ حِينَ يُحْرِمُ ، وَلِحِلِّهِ قَبْلَ أَنْ يُطَوَّفَ بِالْبَيْتِ)) واته: من پیغمبری خوا (صلی الله علیه وسلم) بؤن خویش ده کرد بؤ ئیحرام

به‌ستن کاتیک ئیحرامی ده‌به‌ست ، وه بۆ خوکردنه‌وه‌ی له ئیحرام پێش ئه‌وه‌ی (طَوَافُ الْبَيْتِ) ی بکردایه [رواه البخاری (۱۵۳۹/۳۹۶/۳) ومسلم (۱۱۸۹/۸۴۶/۲) وغیرهما].

(۵۰۳) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوایان لێ رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: ((إِنْ طَلَّقَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنَ الْمَدِينَةِ بَعْدَمَا تَرَجَّلَ وَأَدَّهَنَ وَلَبَسَ إِزَارَهُ وَرَدَّاهُ هُوَ وَأَصْحَابُهُ ..)) واته: پێغه‌مبه‌ری خوا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) له (مَدِينَةِ) ده‌رچوو ، پاش ئه‌وه‌ی سه‌ری شانه کرد و پۆنی لێدا و (إِزَارِ) ی له به‌ر کرد و ده‌ست مالتیکیشی به‌ سه‌ر شانیدا دا ، خۆی وهاوه‌له‌کانیشی [رواه البخاری (۱۵۴۵/۴۰۵/۳)].

وه سوننه‌تیشه‌ی سپی بیئت له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوایان لێ رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: ((أَلْبَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبِيَّاضَ ، فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ ، وَكَفُّوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ)) واته: جل و به‌رگه‌ی سبیکانتان له به‌ر بکه‌ن ، چونکه ئه‌وه چاکترین پۆشاکتانه ، وه کفنی مردوه‌کانیشتان به‌وه بکه‌ن [رواه الترمذی (۹۹۹/۲۳۲/۲) وأبو داود (۲/رقم/۲) وهو حديث صحيح ، برواه صحيح الجامع (۱۲۳۶) وأحكام الجنائز (۶۲)].

(۵۰۴) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (عُمَرُ) (خوای لێ رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: بیستم پێغه‌مبه‌ری خوا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) له دۆلی (عَفِيق) دا فه‌رمووی: ((أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ: صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ ، وَقُلْ عُمْرَةٌ فِي حَجَّةٍ)) واته: ئه‌م شه‌و یه‌کێک له لایه‌ن په‌روه‌دگار وه‌هات بۆ لام و پێی ووتم: له‌م دۆله‌ پێرۆزه‌دا نوێژ بکه ، وه بلی ئه‌وه‌ کردمه (عُمْرَةٌ) [رواه البخاری (۱۵۳۴/۳۹۲/۳) وأبو داود (۲/رقم/۱۸۰۰) وغیرهما].

(۵۰۵) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (السَّائِبُ بْنُ خَلَدٍ) (خوای لێ رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ری خوا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فه‌رمووی: ((أَتَانِي جِبْرِيلُ فَأَمَرَنِي أَنْ أَمُرَ أَصْحَابِي أَنْ يَرْفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالْإِهْلَالِ أَوْ التَّلْبِيَةِ)) واته: جبریل هات بۆ لام و فه‌رمانی پێی کردم که‌وا فه‌رمان به‌ هاوه‌له‌کانم بکه‌م که‌وا ده‌نگ به‌رز بکه‌نه‌وه به‌ (إِهْلَال) کردن و (تَلْبِيَةِ) کردن [رواه الترمذی (۸۳۰/۱۶۲/۲) وأبو داود (۲/رقم/۱۸۱۴) وغیرهما وهو حديث صحيح ، برواه المشكاة (۲۵۴۹) وصحيح أبي داود (۱۵۹۲) وصحيح الترمذی (۶۶۳)].

(۵۰۶) له به‌ر فه‌رموده‌که‌ی (أَنَسُ) (خوای لێ رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: ((صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَنَحْنُ مَعَهُ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ ، ثُمَّ بَاتَ بِهَا حَتَّى أَصْبَحَ ، ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى اسْتَوَتْ بِهِ عَلَى الْبَيْدَاءِ حَمْدَ اللَّهِ وَسَبْحَ وَكَبَّرَ ، ثُمَّ أَهَلَ بِحَجِّ وَعُمْرَةٍ)) واته: پێغه‌مبه‌ری خوا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نوێژی نیوه‌پۆی له (مَدِينَةِ) کرد به‌ چوار ركاتی ، به‌لام نوێژی عه‌سری له (ذُو الْحُلَيْفَةِ) کرد به‌ دوو ركاتی ، پاشان له‌وئ مايه‌وه تا پۆژ بوویه‌وه ، پاشان سوار بوو تا که‌وته بیابان (الْحَمْدُ لِلَّهِ) و (سُبْحَانَ اللَّهِ) (اللَّهُ أَكْبَرُ) ی کرد ، پاشان ئیحرامی حه‌جج و عومره‌ی پێکه‌وه به‌ست [رواه البخاری (۱۵۵۱/۴۱۱/۳) وأبو داود (۲/رقم/۱۷۹۶) بنحوه].

وہ روو کردنہ قبیلہ بوئحرام بہستن^(۵۰۷)، وہ سوننہ تہ شہو لہ (ذی طوی) بمینیتہ وہ وہ سبہی خوئی بشوات، وہ بہ پروژ دا بجیتہ (مکہ) وہ^(۵۰۸)، وہ لہ (تَنِيَّةُ الْعُلْيَا) وہ بجیتہ ژورہ وہ^(۵۰۹)، وہ بو (طَوَاف) کردن سوننہ تہ دست مالہ کہی بداتہ سہر شانی چہ پیدا و شانی راستی دہ ربخات^(۵۱۰)، و دست پیوہ دانی بہرہ رہ شہ کہ^(۵۱۱)،

(۵۰۷) لہ بہر فہرموودہ کہی (تَافِع) کہوا فہرمووی: ((كَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا صَلَّى بِالْعَدَاةِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ أَمَرَ بِرَأْحَلَتِهِ ، فَرُحِلَتْ ثُمَّ رَكِبَ ، فَإِذَا اسْتَوَتْ بِهِ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ قَائِمًا ثُمَّ يَلْبِي ... وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَعَلَ ذَلِكَ)) واتہ: ((ابْنُ عُمَرَ)) ئە گەر نوژی به یانی لہ (ذُو الْحُلَيْفَةِ) بگردایه فہرمانی دہ کرد کہوا ووشترہ کہی بو ئامادہ بکریت، جا ئامادہ دہ کرا، پاشان سوار دہ بوو، جا ئە گەر بکہ وتایہ تہ (بیداء) رووی لہ قبیلہ دہ کرد بہ راوہ ستانہ وہ، پاشان (تَلْبِيَّة) ی دہ کرد ... وہ دہیفہ رموو: پیغہ مبهری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) وای کردووہ [رواہ البخاری (۱۵۵۳/۴۱۲/۳)] .

(۵۰۸) لہ بہر فہرموودہ کہی (تَافِع) کہوا فہرمووی: ((كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا دَخَلَ الْحَرَمَ أَمْسَكَ عَنِ التَّلْبِيَةِ ، ثُمَّ يَبِيتُ بِذِي طَوِيٍّ ثُمَّ يُصَلِّي بِهِ الصُّبْحَ وَيَغْتَسِلُ ، وَيُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ)) واتہ: ((ابْنُ عُمَرَ)) (خوایان لی رازی بیت) ئە گەر بجوایہ تہ نزیک ترین ناوچہی حرمة وہ وازی لہ (تَلْبِيَّة) کردن دہ هیئا، پاشان لہ (ذُو طَوِيٍّ) دہ مایہ وہ، جا نوژی به یانیشی لہ وئی دہ کرد و خوئی دہ شورڈ، وہ دہیفہ رموو: پیغہ مبهری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) وای دہ کرد [رواہ البخاری (۱۵۷۳/۴۳۵/۳) و مسلم (۱۲۵۹/۹۱۹/۲) بنحوہ] .

(۵۰۹) لہ بہر فہرموودہ کہی ((ابْنُ عُمَرَ)) (خوایان لی رازی بیت) کہوا فہرمووی: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْخُلُ مَكَّةَ مِنَ التَّنِيَّةِ الْعُلْيَا ، وَيَخْرُجُ مِنَ التَّنِيَّةِ السُّفْلَى)) واتہ: پیغہ مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم لہ (تَنِيَّةُ الْعُلْيَا) وہ دہ چووہ (مکہ) وہ و لہ (تَنِيَّةُ السُّفْلَى) یشہ وہ دہر دہ چوو [رواہ البخاری (۱۵۷۵/۴۳۶/۳) وھذا لفظہ و مسلم (۱۲۵۷/۹۱۸/۲) و غیرہما] .

(۵۱۰) لہ بہر فہرموودہ کہی (يَعْلَى بْنُ أُمِيَّةَ) (خوای لی رازی بیت) کہوا فہرمووی: ((أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) طَافَ مُضْطَبِعًا)) واتہ: پیغہ مبهری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) بہ (مُضْطَبِعَ) ی (طَوَاف) ی دہ کرد [رواہ أبوداؤد (۱۸۸۳/۲/رقم) و الترمذی (۱۶۱/۱۷۵/۲) و ابن ماجہ (۴۸۴/۱۹۴/۲) وھو حدیث حسن، بروانہ صصیح أبي داؤد (۱۶۴۵) و صصیح ابن ماجہ (۲۳۹۱)] .

(مُضْطَبِعُ): ئه‌وه‌یه ده‌ست ماله‌که‌ی به‌سه‌ر شانی چه‌پیدا بدات ، وه‌شانی راستی رپوت بیٚت وده‌ری بخات .

(۵۱۱) له‌به‌ر فەرمووده‌که‌ی (إِبْنُ عُمَرَ) (خوایان لی رازی بیٚت) که‌وا فەرمووی: ((لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) يَسْتَلِمُ مِنْ أَرْكَانِ الْبَيْتِ إِلَّا الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ وَالَّذِي يَلِيهِ ، مِنْ نَحْوِ دُورِ الْجَمْحِيِّينَ)) واته: پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) ده‌ست به‌هیچ (رُكْن) ه‌کانی (بیٚت) ه‌وه نه‌ئ‌دا جگه له (رُكْن) ه‌ر شه‌که‌و ئه‌وه‌ی تریان که له‌پاش ئه‌وه‌وه دیت که ده‌که‌ویته لای ماله (جمحیین) ه‌کانه‌وه [رواه مسلم (۲/رقم/۱۲۶۷)].

وه (إِبْنُ عُمَرَ) (خوایان لی رازی بیٚت) ده‌فه‌رمی: ((أَنْ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) كَانَ لَا يَسْتَلِمُ إِلَّا الْحَجَرَ وَالرُّكْنَ الْيَمَانِيَّ)) واته: پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم ده‌ست به‌هیچ شوینیکی (بیٚت) ه‌وه نه‌ئ‌دا ته‌نها به‌رده‌که (رُكْن) ه‌ (یَمَانِي) یه‌که نه‌بیٚت [رواه مسلم (۲/رقم/۱۲۶۷)].

وه (إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوایان لی رازی بیٚت) ده‌فه‌رمی: ((لَمْ أَر رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) يَسْتَلِمُ غَيْرَ الرُّكْنَيْنِ الْيَمَانِيِّينَ)) واته: نه‌مینی پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم ده‌ست بدات به‌هیچ شوینیکی (بیٚت) ه‌وه جگه له دوو (رُكْن) ه‌ (یَمَانِي) ه‌که نه‌بیٚت [رواه مسلم (۲/رقم/۱۲۶۹) والبخاری (۱/۲۶۲/۱۶۰۶) عن ابن عمر أيضاً].

تیبینی:

(كَعْبَةُ) ی پیروژ چوار (رُكْن) ی هه‌یه دوانیان ده‌که‌ویته لای ولاتی (شَام) ه‌وه وپیٚ ده‌وتریت (رُكْن) ه‌ شامیه‌کان وه ئه‌و دوانه‌که‌ی تریشیان ده‌که‌ویته لای ولاتی (یَمَن) ه‌وه بویه پیٚ ده‌وتریت (رُكْن) ه‌ یه‌مانیه‌کان ، جا (رُكْن) ه‌ یه‌مانیه‌کان ئه‌وه‌یان که له‌پیشدا پیٚ ده‌گه‌یت له‌کاتی (طَوَافٍ) کردندا به‌رده‌ر شه‌که‌(الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ) ی تیدایه ، بویه پییشی ده‌وتریت (رُكْنُ الْأَسْوَدِ) ، جا ئه‌مه‌یان دوو (فَضْلُ) ی هه‌یه یه‌کیکیان ئه‌وه‌یه که له‌سه‌ر (قَوَاعِدُ) ی (إِبْرَاهِيمَ) ه‌ (عَلَيْهِ السَّلَامُ) و دووه‌میش ئه‌وه‌یه که به‌رده‌ر شه‌که‌ی تیدایه ، بویه ئه‌مه‌یان تاییه‌ت کراوه به‌دوو شت ، ده‌ست پیٚوه دان وماچ کردنیش ، به‌لام (رُكْنُ) یه‌مانیه‌که‌ی ترته‌نها ده‌ستی پیٚوه ده‌دریت ، به‌لام ماچ ناکریت ، چونکه یه‌ک (فَضْلُ) ی تیدایه ، به‌لام ئه‌و دوو (رُكْن) ه‌ که‌ی تر نه‌ ده‌ستی پیٚوه ده‌دریت و نه‌ماچیش ده‌کریت (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) . [بروانه شرح صحیح مسلم للنووی (۹/۱۴)].

وماچ کردنی وسوجه بردن له سه‌ری^(۵۱۲) ، و ناماژه کردن بوئی (الله اکبر) کردن هر کاتیک تیپه‌ر بوو به لای (رُکن) دا^(۵۱۳) ، و دست پیوه‌دانی هر دوو (رُکن) یه‌مانیه‌که و دوعا کردن له نیوانیاندا^(۵۱۴) ، و دوو رکات نویژ ، پاش حهوت جار سوور خواردنه‌وه ، وه له پشتی (مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ) و پیش دست پیی کردنی دوو رکاته‌که نایه‌تی: ﴿ وَاتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّی ۖ دَخُوْنَیَّتْهُ وَه ، وه له دوو رکاته‌که‌یشدا

(۵۱۲) له بهر فه‌رموده‌که‌ی (زَیْدُ بْنُ أَسْلَمَ) (خوای لای رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: (عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ) م بینی به‌رده ره‌شه‌که‌ی ماچ ده‌کرد و ده‌یفه‌رموو: ((إِنِّیْ أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجْرٌ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ ، وَلَوْلَا أَنِّیْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله علیه وسلم) يُقْبِلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ)) واته: من ده‌زانم تو به‌ردی نه زیان ده‌گه‌یه‌نیت وه نه سوود به‌خشیت ، وه نه‌گه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوام (صلى الله علیه وسلم) نه‌بینیایه ماچی ده‌کردی ، نه‌وه ماچتم نه‌ده‌کرد [رواه البخاری (۱۵۹۷/۴۶۲/۳) ومسلم (۱۲۷۰/۹۲۵/۲) وغیرهما].

وه له بهر فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عُمَرَ) (خوایان لای رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: ((رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَبْلَ الْحَجَرِ ، وَسَجَدَ عَلَيْهِ ، ثُمَّ عَادَ فَقَبَّلَهُ وَسَجَدَ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله علیه وسلم))) واته: (عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ) م بینی ماچی به‌رده‌که‌ی کرد و سوجه‌ی له سه‌ری برد ، پاشان دوو باره هاته‌وه و ماچی کرد و سوجه‌ی له سه‌ری برد پاشان فه‌رمووی: بینیم پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله علیه وسلم) وای کرد [رواه البزار (۱۱۱۴/۲۳/۲) وهو حدیث حسن ، برواه الإرواء (۳۱۲/۴)].

(۵۱۳) له بهر فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوایان لای رازی بیئت) فه‌رمووی: ((طَافَ النَّبِيُّ (صلى الله علیه وسلم) بِالْبَيْتِ عَلَى بَعِيرٍ ، كُلَّمَا أَتَى الرُّكْنَ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشِئِيءٍ كَانَ عِنْدَهُ وَكَبَّرَ)) واته: پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله علیه وسلم) (طَوَّافٌ) ی کرد به ده‌وری (بیئت) دا به سه‌ر ووشتره‌که‌یه‌وه هر کاتیک بگه‌شتایه‌ته لای (رُکن) ه که ناماژه‌ی بوئی ده‌کرد به شتیک که پیی بوو ، و (الله اکبر) ی ده‌کرد [رواه البخاری (۱۶۱۳/۴۷۶/۳)].

(۵۱۴) له بهر فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاسٍ وَابْنُ عُمَرَ) (خوایان لای رازی بیئت) ، بروانه (پ۵۱۱).

وه فه‌رموده‌که‌ی (عَبْدُ اللَّهِ بْنِ سَائِبٍ) (خوای لی رازی بی‌ت) که‌وا فه‌رموی : ((سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) يَقُولُ مَا بَيْنَ الرَّكْنَيْنِ: ﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ واته: بیستم پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) له نیوانی ه‌ردوو (رُكْن) ه‌که‌دا ده‌یفه‌رموو: ﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ [رواه ابوداود (۱۸۹۲/۴۴۸/۲) وهو حدیث حسن ، بروانه صحیح أبی داود (۱۶۶۶)].

سوره‌تی (الْكَافِرُونَ) و(إِخْلَاص) بخوینیت ، و خواردنه‌وه له ئاوی زه‌مزم و سه‌ر تر کردن لی‌ی ، وه ده‌ست پیوه‌دانی (رُكْن) ه‌که‌ جاریکی تر پیش ده‌رچون بو کوشش کردنی نیوان (صَفَا) و(مَرْوَة) ^(۵۱۵) ، وه بو کوشش (سَعِي) کردنیش ، سوننه‌ته خویندنی نایه‌تی: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ﴾ که له (صَفَا) وه نزیک ده‌بیته‌وه ، وه بلئی: (نَبْدًا بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ) وه له سه‌ر (صَفَا) وه پروو له قبیله بکات و بلئی : (اللَّهُ أَكْبَرُ ، اللَّهُ أَكْبَرُ ، اللَّهُ أَكْبَرُ ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ ، أَنْجَزَ وَعَدَهُ ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ) ، پاشان ه‌رچی دو‌عایه‌ک ویستی لی‌ی بی‌ت بیکات - سی‌جار ئه‌مه دو‌وباره بکاته‌وه - جا ه‌ر که‌ گه‌یشته‌ دۆله‌که‌ی نیوان (صَفَا و مَرْوَة) ده‌ست به‌ راکردن بکات ، وه ئه‌وه‌ی له سه‌ر (صَفَا) کردی له پرووکردنه‌ قبیله و زی‌کرو دو‌عا کردن له سه‌ر (مَرْوَة) یش بیکاته‌وه ^(۵۱۶) ، وه بو ده‌رچوون بو (مَنِی) سوننه‌ته له روژی (التَّروِيَةِ) - که‌ روژی پیش روژی عه‌رفاته - نیحرام ببه‌سیته‌وه ه‌ر له شوینی خویه‌وه ، وه نو‌یژی نیوه‌رو و عه‌سر و شیوان و عیشایش له (مَنِی) بکات وه شه‌ویش له‌وی بمینیته‌وه تا نو‌یژی به‌یانش له‌وی ده‌کات و خور ه‌لدیت ، پاشان له‌ویوه به‌ره‌و کیوی عه‌رفات بکه‌ویته‌ ری ، وه نو‌یژی نیوه‌رو

وعه‌سر به کورت کراوی و کو کراوی (قَصْر و جَمْع) له (نَمْرَه) ده‌کات روژی
عه‌رفات وه له کیوی عه‌رفات دانا به‌زیّت تا پاش خوَر ئاوا ده‌بیّت^(۵۱۷).

(۵۱۵) له بهر فه‌رموده‌که‌ی (جَابِر) (خوای لّی رازی بیّت) بپوانه (پ ۴۹۰).

(۵۱۶) له بهر فه‌رموده‌که‌ی (جَابِر) (خوای لّی رازی بیّت) بپوانه (پ ۴۹۰).

(۵۱۷) له بهر فه‌رموده‌که‌ی (جَابِر) (خوای لّی رازی بیّت) بپوانه (پ ۴۹۰).

مه‌رجه‌کانی سوور خوارده‌وه

(شُرُوطُ الطَّوَّافِ)

له‌ش پاکی و بوونی ده‌ست نوێژ^(۵۱۸)، و داپوشینی عه‌وره‌ت^(۵۱۹)، وحه‌وت
جاری ته‌واو بیّت^(۵۲۰)، وله به‌رده‌ ره‌شه‌که‌وه ده‌ست پی بکات و له‌ویشدا
کو‌تایی پی بیّت، و ماله‌که (بیّت) ییش بخاته لچه‌پی خوویی^(۵۲۱)، و
سوورخوارده‌وه‌که به‌ده‌وری ماله‌که‌دا بیّت^(۵۲۲)،

(۵۱۸) له بهر فه‌رموده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوایان لّی رازی بیّت) که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی
الله علیه وسلم) فه‌رموی: ((الطَّوَّافُ بِالْبَيْتِ صَلَاةٌ ، وَلَكِنَّ اللَّهَ أَحَلَّ فِيهِ الْمَنْطِقَ
...)) واته: سوورخوارده‌وه به‌ده‌وری (کعبه) دا نوێژه، به‌لام خوای گه‌وره‌ قسه
کردنی تیدا ه‌لّال کردوه ... [رواه الترمذی (۹۶۷/۲۱۷/۲) وهو حدیث صحیح، بپوانه الإرواء (۱۲۱)
وصحیح الجامع (۳۹۵۴)].

وه فه‌رموده‌که‌ی (عائِشَة) (خوای لّی رازی بیّت) کاتی‌ک توشی ه‌یز بوو له ه‌ججدا
، پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) پی‌ی فه‌رموو: ((إِفْعَلِي كَمَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ
لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهَرِي)) واته: ئه‌وه بکه که حاجی ده‌یکات، ته‌نها ئه‌وه
نه‌بیّت که‌وا (طَّوَّاف) نه‌که‌یت تا خۆت ده‌شویت [رواه البخاری (۱۶۵۰/۵۰۴/۳) ومسلم (۱۲۱۱/۸۷۳/۲)].
(۵۱۹) له بهر فه‌رموده‌که‌ی خوای گه‌وره له سوره‌تی (الأعراف: ۳۱) دا که ده‌فه‌رمی: ::
﴿ يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ ﴾ واته: ئه‌ی رو‌له‌کانی ئاده‌م به‌جله‌کانتان
خۆتان برازیننه‌وه بو ه‌موو نوێژیک .

وه له بهر فرموده‌کە‌ی (أَبُو هُرَيْرَةَ) (خوای لی رازی بیئت) که‌وا (أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقِ) (خوای لی رازی بیئت) په‌وانه‌ی کرد له کۆمه‌لیکدا له‌و‌ه‌ججه‌دا که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) نه‌وی له‌سه‌ر کرده‌فرمانده ، پیش‌ه‌ججی مائتاوی کردن (حَجَّةُ الْوَدَاعِ) له‌روژی سه‌رپین (جه‌ن)‌دا که‌وا جار بدات به‌ناو‌ه‌لکی: ((أَنْ لَا يَحُجَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ)) واته: ئیتر پاش ئەم‌ساله‌ نابیت هاوه‌ل بریار دهر (مُشْرِكٌ) ه‌جج بکات ، وه‌رووتیش به‌ده‌وری (بیئت)‌دا (طَوَافٌ) بکات [رواه‌البخاری (۱/۴۷۷/۳۶۹) ومسلم (۲/۹۸۲/۱۳۴۷) وغیرهما].

(۵۲۰) چونکه پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ه‌وت جار (طَوَافٌ)‌ی کردوه ، وه پیغه‌مبه‌ری خوایش (صلی الله علیه وسلم) خو‌ی روونکه‌ره‌وه‌ی ئایه‌تی ﴿وَلْيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾ ه ، جا بۆیه‌ئه‌گه‌ر له‌ه‌وت جار که‌متر بکات به‌(طَوَافٌ) بۆی ناژمی‌ریت ، وه‌ئه‌گه‌ر که‌وته‌گومانه‌وه‌که‌وا چه‌ند جاری کردوه ، ئەوه‌که‌مه‌که‌یان ده‌ژمی‌ریت پاشان ه‌وت جار ه‌که‌ته‌واو ده‌کات .

(۵۲۱) له‌بهر فرموده‌کە‌ی (جَابِر) (خوای لی رازی بیئت) که‌وا فه‌رموی: ((لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه وسلم) مَكَّةَ أَتَى الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ فَاسْتَلَمَهُ ، ثُمَّ مَشَى عَنْ يَمِينِهِ ، فَرَمَلَ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا)) واته: کاتیک که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) هات بۆ ه‌جج و‌گه‌یشه‌(مکه) هاته‌لای به‌رده‌په‌شه‌که و‌ده‌ستی پیوه‌دا ، پاشان به‌لای راستیدا که‌وته‌ری‌کردن ، جا سئ جار به‌ده‌وریدا سو‌ری خوارده‌وه‌به‌را کردنیکی له‌سه‌رخۆ ، وه‌چوار جاریش به‌ری‌کردن پروانه [الوجیز فی‌فقه‌السنة‌والکتاب‌العزیز (ل/۲۵۰)].

(۵۲۲) چونکه ئایه‌ته‌ی: ﴿وَلْيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾ ئەوه‌ده‌گه‌یه‌نیت ، که‌ده‌بیئت به‌ده‌وره‌ی ه‌موو‌ماله‌که‌دا (طَوَافٌ) ه‌که‌بکریت ، بۆیه‌ئه‌گه‌ر به‌ناو‌ماله‌که‌دا سو‌رپخواته‌وه ، ئەوه‌به‌(طَوَافٌ) بۆی ناژمی‌ریت ، وه‌سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) وهاوه‌لان وشوینکه‌وتوان تا وه‌کو ئەم‌پۆ ه‌ر به‌وشیوه‌یه‌بوه .

و نابیت بچرانیکی زۆر بکه‌ویته‌نیوان سو‌رپخواردنه‌کانیشه‌وه^(۵۲۳).

مه‌رجه‌کانی کۆشش کردن

(شُرُوطُ السَّعْيِ)

دهبیّت پاش سوور خواردنه‌وه (طَوَاف) بکریّت وه حهوت جاریش بیّت
 وه له سهر (صَفَا) وه دهست پی بکات وه له سهر (مَرَوَة) کوّتایی پی بهینیّت،
 وه کوّشش کردنه‌کیش دهبیّت له ریگای نیوان (صَفَا و مَرَوَة) دا بیّت^(۵۲۴).

ئهوانه‌ی حجج به تال دهکاته‌وه

(مُبَطَّلَاتُ الْحَجِّ)

جوت بوون (جماع)^(۵۲۵) و به جی نه‌هینانی پایه‌کانی حجج^(۵۲۶).

(۵۲۳) چونکه (طَوَاف) کردنی پیغه‌مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) بچرانی تیدا
 نه‌بوه ، جا ئه‌گه‌ر که سیک بچرانی ، بو ئه‌وه‌ی دهست نوپژ بگریته‌وه ، یان بو ئه‌وه‌ی نوپژی
 فه‌رز بکات که قامه‌تی بو کرا ، یان بو پیشوو دانه‌وه ، ئه‌وه چه‌ند جاری کردوه هه‌ر له سهر
 ئه‌وه‌وه دهست پی دهکاته‌وه ، ئه‌مه ئه‌گه‌ر زوری پی نه‌چوو ، به‌لام ئه‌گه‌ر ماوه‌یه‌کی زور
 که‌وته نیوانه‌وه ، ئه‌وه جاریکی تر له سهره‌وه دهست پی دهکاته‌وه .

(۵۲۴) له به‌ر ئه‌و فه‌رموودانه‌ی که باسی چوئیتی حجج کردنی پیغه‌مبهری خوا
 (صلی الله علیه وسلم) ده‌کهن ، له‌وانه فه‌رمووده‌کی (جَابِر) (خوای لی رازی بیّت) ، بروانه
 (پ ۴۹۰).

(۵۲۵) ئه‌گه‌ر پیش ره‌جم کردنی (جَمْرَةُ الْعَقَبَةِ) جوت بوون (جیماعی کرد) له‌گه‌ل
 خیزانه‌که‌یدا ، ئه‌وه حججه‌کی به‌تال ده‌بیته‌وه ، به‌لام ئه‌گه‌ر پاش ئه‌وه و پیش (طَوَافُ
 الْإِقَاضَةِ) بوو ، ئه‌وه تاوانبار ده‌بیّت ، به‌لام حججه‌کی به‌تال نابیته‌وه ، بروانه (پ ۴۸۱)
 و (پ ۴۸۷) .

(۵۲۶) چونکه به‌جی نه‌هینانی پایه (رُكْن) ی هه‌ر په‌رستنیک ، ئه‌و په‌رستنه به‌تال
 ده‌کاته‌وه .

تیبیتی:

ئه‌گه‌ر به‌یه‌کێک له‌م دوو شته‌ی پیشوو حججه‌کی به‌تال بویه‌وه ، ئه‌وه پیویست
 ده‌بیّت له‌سه‌ری سالی داها‌توو بگه‌رپته‌وه بو حجج ، ئه‌گه‌ر توانای هه‌بوو . بروانه
 (پ ۴۸۷) .

عومره کردن (العمره)

پایه کانی عومره کردن

(أركانُ العُمرة)

ئیحرام به‌ستن^(۵۲۷)، و سوور خواردنه‌وه^(طَوَاف)^(۵۲۸)، و کوشش (سعی) کردن^(۵۲۹)، و سهر تاشین یان کورت کردنه‌وهی^(۵۳۰).

(۵۲۷) ئه‌وه‌یه که نیه‌تی عومره‌کردنی هه‌بیّت، له به‌ر فه‌رمووده‌که‌ی (عَمْرُ بِنُ الْخَطَّابِ) (خوای لی رازی بیّت)، بپوانه (پ ۳۱).

(۵۲۸) له به‌ر فه‌رمووده‌ی خوای گه‌وره، بپوانه (پ ۴۹۴).

(۵۲۹) له به‌ر فه‌رمووده‌ی خوای گه‌وره له سوره‌تی (البقرة: ۱۵۸) دا که ده‌فه‌رمی: ﴿إِنَّ الصَّفَاَ وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ﴾ واته: به راستی (صَفَا) و (مَرْوَه) له دروشمه‌کانی خوای گه‌ورن له حه‌جج و عومره‌کردنیشدا.

وه فه‌رمووده‌که‌ی (حَبِيبَةُ بِنْتُ أَبِي تَجْرَةَ) (خوای لی رازی بیّت) بپوانه (پ ۴۹۵).

(۵۳۰) له به‌ر فه‌رمووده‌که‌ی (إِبْنُ عَمْرٍ) (خوایان لی رازی بیّت) که‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فه‌رمووی: ((مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيَطْفُ بِالْبَيْتِ ، وَبَيْنَ الصَّفَاَ وَالْمَرْوَةَ ، وَلْيُقْصِرْ وَلْيَحْلِلْ)) واته: هه‌ر که‌سیک قوربانی پی نییه ئه‌وه با (طَوَافِ) (بیّت) و - سعی - نیوان (صَفَا) و (مَرْوَه) بکات و تووکی سه‌ری کورت بکاته‌وه و خوای له ئیحرام بکاته‌وه [رواه البخاری (۱۶۹۱/۵۳۹/۳) و مسلم (۱۲۲۷/۹۰۱/۲) و غیرهما].

پیوستیه‌کانی عومره کردن

(وَاجِبَاتُ الْعُمْرَةِ)

وه پیوستیه‌له و شوینه دیاری کراوانه‌وه ئیحرامی بو ببه‌سریّت، ئه‌گه‌ر مالی له پیش ئه‌و شوینانه‌وه بو، به‌لام ئه‌گه‌ر مالی له شوینه دیاری کراوه‌کان نزیکتر بو له (مکه) وه ئه‌وه یه‌کسه‌ر له مالی خوویه‌وه ئیحرام ده‌به‌سیّت^(۵۳۱)، وه ئه‌وه‌یش که له (مکه) دایه و خه‌لکی (مکه) نییه، بو ئیحرام به‌ستنی عومره ده‌چیته‌ده‌وه‌ی

ناوچه‌ی حه‌رم^(۵۳۲) ، وه له هه‌موو کاته‌کانی سالدئا عومره کردن دروسته ، به‌لام له ره‌مه‌زاندئا پاداشتی زیاتره^(۵۳۳) .
(۵۳۱) بپوانه (پ ۴۷۴) .

(۵۳۲) له به‌ر فه‌رمووده‌که‌ی (عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ) (خوایان لئ رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: ((اَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَمَرَهُ أَنْ يُرَدِّفَ عَائِشَةَ وَيُعْمِرَهَا مِنَ التَّنْعِيمِ)) واته: که‌وا پینغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فه‌رمانی پی کرد که‌وا (عائشة) ی خوشکی له پشتی خزیه‌وه سوار بکات ، وه له (تَنْعِيم) هوه ئیحرامی (عُمْرَة) ببه‌سیت [رواه البخاری (۱۷۸۴/۶۰۶/۳) ومسلم (۱۲۱۲/۸۸۰/۲) وغیرهما]. (تَنْعِيم): شوپینیکه له نزیکی (مکه).

(۵۳۳) له به‌ر فه‌رمووده‌که‌ی (أُمُّ مَعْقِلٍ) (خوای لئ رازی بیئت) که‌وا پینغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فه‌رمووی: ((عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حَجَّةً)) واته: عومره‌یه که له ره‌مه‌زاندئا وه‌کو هه‌جیک وایه [رواه الترمذی (۹۴۳/۲۰۸/۲) وابن ماجه (۲۹۹۳/۹۶۶/۲) وهو حدیث صحیح ، بپوانه صحیح ابن ماجه (۲۴۲۴) وصحیح الترمذی (۷۴۷) وصحیح الجامع (۴۰۹۷)].
و ده‌توانریت پینش هه‌جج کردنیش بکریت^(۵۳۴) .

(۵۳۴) له به‌ر فه‌رمووده‌که‌ی (إِبْنُ عُمَرَ) (خوایان لئ رازی بیئت) که‌وا فه‌رمووی: ((إِعْتَمَرَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَبْلَ أَنْ يَحُجَّ)) واته: پینغه‌مبه‌ری خوا (صلى الله عليه وسلم) عومره‌ی کرد پینش نه‌وه‌ی هه‌جج بکات [رواه البخاری (۱۷۷۴/۵۹۸/۳)].
(الْحَمْدُ لِلَّهِ) ئه‌وه به‌شی هه‌جج و عومره‌یش کوتایی پی هات

له‌بلاو کراوه‌کانی مالپه‌ری ئیمان وهن

www.iman1.com

هه‌میشه له‌گه‌لمان بن بونوو‌یبونوه‌ی ئیمان

imanonekurd@yahoo.com